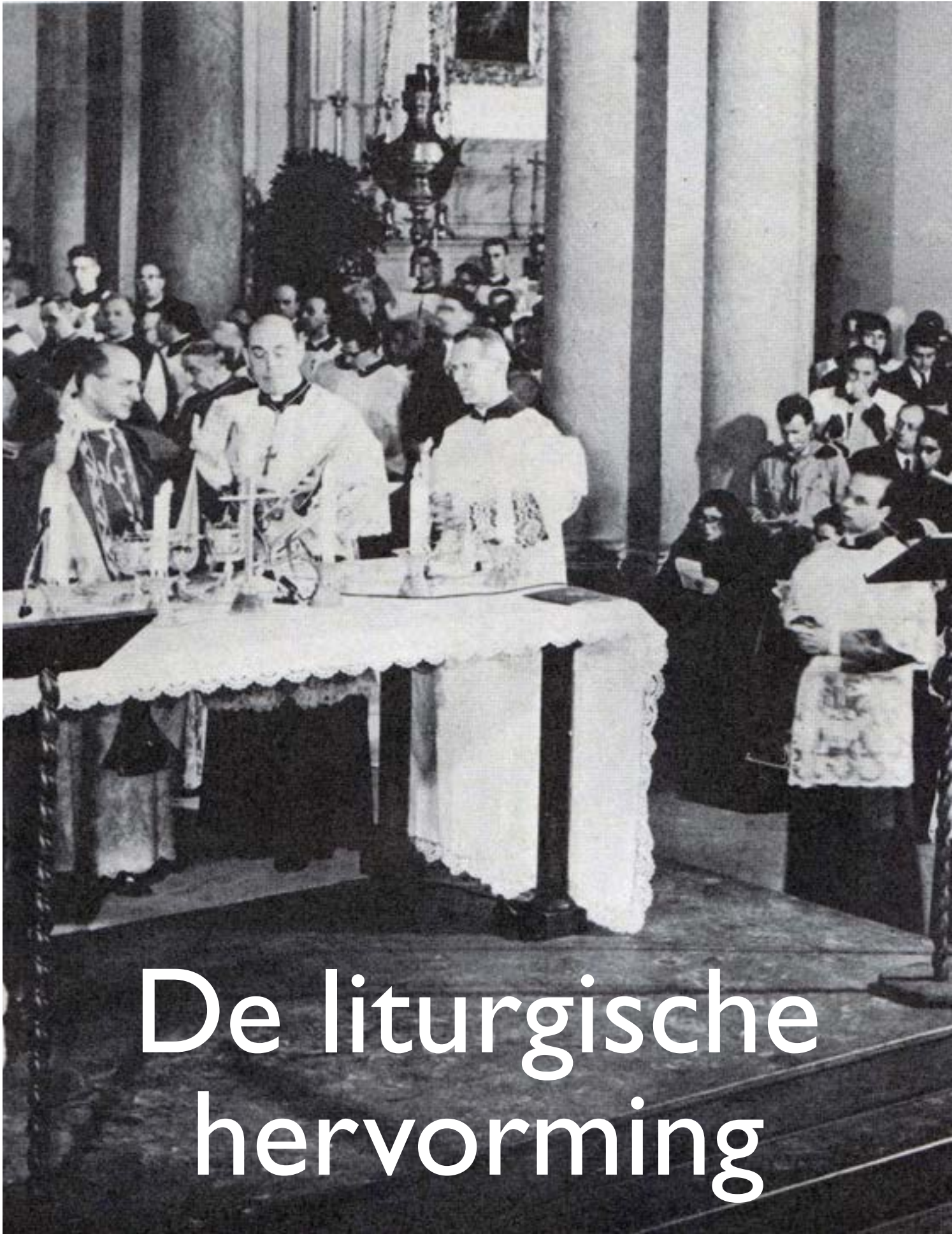

Informatieblad

De liturgische hervorming

Priesterbroederschap St. Pius X

Uitgever:

Priesterbroederschap St. Pius X

Redactie:

Eerwaarde B. Wailliez

Christus Koning Priorij

Eendrachtstraat 37

1050 Brussel

Telefoon +32 (0)2 550 00 20

E-mail district@stpiousx.nl

Giften ter ondersteuning

Uw giften ter ondersteuning van ons werk zijn zeer welkom: ze vormen de enige financiële steun voor het apostolaat van de Priesterbroederschap St. Pius X.

Gebruik daarvoor a.u.b. de hierbij ingesloten acceptgirokaart of overschrijvingsformulier.

Voor Nederland:

Bankrekening:

IBAN NL11 INGB 0003 9907 90

BIC INGBNL2A

t.n.v.

Stichting St. Jozef

Heuvel 23

5674 RR Nuenen

Voor België:

Bankrekening:

IBAN BE20 0016 9750 5656

BIC GEBABEBB

t.n.v.

Sint Pius XVZW

Eendrachtstraat 37

1050 Brussel

U vindt ons ook op internet:

www.stpiousx.nl

www.stpiousx.be

Nederland

Gerwen: St. Clemenskerk

Priorij St. Clemens

Heuvel 23

5674 RR Nuenen

Telefoon +31 (0)40 283 45 05

H. Mis

- Zon- en feestdagen 10.30 uur
- Maandag op afkondiging
- Dinsdag, donderdag 18.30 uur
- Woensdag, vrijdag 7.15 uur
- 1e vrijdag v.d. maand 18.30 uur
- Zaterdag 8.30 uur

Leiden

Kapel O.L.V. van de Rozenkrans

Sumatrastraat 197

2315 BD Leiden

Telefoon +31 (0)40 283 45 05

H. Mis

- Zon- en feestdagen 10.30 uur
- Vrijdag 19.00 uur
- Zaterdag 9.00 uur

Kerkrade (duitstalig)

Kerk v. St. Maria zu den Engeln

Pannesheiderstraat 71

6462 EB Bleijerheide/Kerkrade

Telefoon +31 (0)45 545 33 66

H. Mis

- Zon- en feestdagen 9.30 uur

België

Antwerpen

Priorij van het Allerheiligste Sacrament

Hemelstraat 21-23

2018 Antwerpen

Telefoon +32 (0)3 229 01 80

Fax +32 (0)3 229 01 89

H. Mis:

- Zon- en feestdagen 7.30 uur
- 10.00 uur
- Maandag, dinsdag 7.00 uur
- Woensdag, donderdag 8.30 uur
- Vrijdag 18.30 uur

Gent

Sint-Amanduskapel

Kortrijksesteenweg 139

9000 Gent

Telefoon +32 (0)3 229 01 80

H. Mis

- Zon- en feestdagen 10.00 uur

Brussel

Christus Koning Priorij

Eendrachtstraat 37

1050 Brussel

Telefoon +32 (0)2 550 00 20

Fax +32 (0)2 550 00 29

H. Mis

- Zon- en feestdagen: 18.30 uur
- Door de week 7.15 uur

St. Jozefkerk

Frère - Orban Square

1040 Brussel

Telefoon +32 (0)474 860 755

H. Mis

- Zon- en feestdagen 8.00 uur
- 10.00 uur
- Door de week 18.00 uur

Namen

Saint-Aubain Kapel

Rue Delvaux 8

5000 Namur

Telefoon +32 (0)2 550 00 22

H. Mis

- Zon- en feetsdagen 10.30 uur
- Vrijdag 19.00 uur
- Zaterdag 10.00 uur

Quiévrain

Carmel du Sacré Coeur

16, rue des Wagnons

7380 Quiévrain

Telefoon (Carmel) +32 (0)65 45 79 22

(Aalmoezenier) +32 (0)65 45 81 65

H. Mis

- Zon- en feestdagen 7.45 uur
- 10.15 uur
- Door de week 8.00 uur

Steffeshausen (duitstalig)

Herz-Jesu-Kirche

Steffeshausen 5

4790 Burg Reuland

Telefoon +49 (0)80 42 03 16

H. Mis

- Zon- en feestdagen 9.00 uur

Luxemburg

Bergem

Chapelle St-Hubert

Lameschmillen

3316 Bergem

Telefoon +352 (0)6 21 37 84 14

H. Mis

- Zon- en feestdagen 17.30 uur

Toen de liturgische Constitutie van het Concilie *Sacrosanctum concilium* op 4 december 1963 werd afgekondigd, had de pas gekozen Paulus VI niet lang nodig om haar in praktijk te brengen. 1964 – dat wil zeggen 50 jaar geleden – werd een vruchtbaar jaar op het gebied van liturgische veranderingen: op 25 januari de motu proprio *Sacram liturgiam*; op 29 februari, de vorming de Raad voor de toepassing van de liturgische Constitutie (“Consilium”); op 26 september de instructie *Inter Oecumenici* “die het voornaamste document vormt van de eerste stap van de hervorming” (Charles Ehlinger, in *La Réforme liturgique*).

De makers van deze stortvloed van snel opeenvolgende golven hebben niet verborgen dat de hervormingen van 1964-1965 een duidelijke inleiding tot de nieuwe Mis zijn:

“Toen in 1962 de *Congregatie van de riten* een nieuwe *editio typica* van het Romeins Missaal publiceerde, om het aan te passen aan de *Code van de rubrieken* van 1960, waren de ontvangers blij met de talrijke correcties die waren aangebracht in de riten van de Mis, maar niemand had de indruk van een nieuwigheid. De *Ritus servandus in celebratione Missae* was bijgewerkt, op sommige punten vereenvoudigd, hier of daar verduidelijkt in zijn opstelling; hij verschilde niet essentieel van die welke de heilige paus Pius V had uitgevaardigd in 1570. Wat betreft de *Ordo Missae*, hij had geen enkele wijziging ondergaan.

Op 7 maart 1965 echter hebben priesters en gelovigen een **nieuwe liturgie** ontdekt, door voor de eerste keer de Mis op te dragen in overeenstemming met de *Ritus servandus* en met de *Ordo Missae*, uitgevaardigd op 27 januari van hetzelfde jaar onder het gemeenschappelijk gezag van de Raad voor de toepassing van de liturgische Constitutie en de *Congregatie van de riten*. Het gebruik van de landstaal was weliswaar voor velen een ontdekking, maar de riten zelf verschenen in een tot dan onbekend daglicht. (...) De *Ritus servandus* van 1965 hoorde, uit een zeker oogpunt, tot de lijn van de Ritus van 1570. Hij behoudt er het schema van en kopieert er vaak de termen van.

Eerwaarde Benoît Wailliez

(...) Maar, hij is van een andere geest. (...) De *Ritus* van 1965 heeft onmiddellijk de liturgie van het Woord weer willen invoeren: deze wordt gecelebreerd op de zetel van de celebrant en op de ambo (...); tenslotte komen de voorbeden het geheel bekronen. De toekomstige *Ordo Missae* zal niets toe te voegen hebben aan een dergelijke bepaling. (...) Als erfgenaam van de liturgie van gisteren, die vandaag essentiële elementen invoert van de liturgie van morgen, is de *Ritus servandus* van 1965 een **overgangsritueel**.” (Pierre Jounel, *Les rites de la messe en 1965*)

Om de manier te beschrijven waarop de Gallicanen een nieuwe liturgie maakten, sprak Dom Guéranger van “de antiliturgische ketterij”. Hij gaf er de kenmerken van, waarvan de volgende: “de fabricage en de invoering van nieuwe formules; het egaliseren van iedere ceremonie en van elke formule die het mysterie tot uitdrukking brengt; de totale verdwijning van de zalvende geest van gebed; het verbod of de vermindering van de verering van de allerheiligste Maagd Maria en van de heiligen; het eisen van het gebruik van de volkstaal in de goddelijke dienst; de verheerlijking van het gewone priesterschap ten nadele van het bisschoppelijk gezag”.

Wij vinden tal van deze elementen in de eerste hervormingen van Paulus VI terug. Daarom houdt de Priesterbroederschap St. Pius X zich aan het Romeins missaal van vóór het concilie, dat generaties van priesters en gelovigen heeft geheiligd.

Over het Missaal van 1962

Pater Franck Quoëx (1967-2007), priester van het bisdom Vaduz (vorstendom Liechtenstein), was doctor in de theologie van de universiteit van het Angelicum in Rome. Hij verdedigde in 2001 zijn proefschrift: "De uitwendige handelingen van de eredienst in de heilsgeschiedenis, volgens de H. Thomas van Aquino".

Door pater Franck Quoëx

Evenals in 1984 heeft de Heilige Stoel bij de toewijzing van het eerste indult in het Motu proprio *Ecclesia Dei* gewezen op het legitieme verlangen van "allen die zich verbonden voelen met de Latijnse liturgische traditie", en daarbij verwezen naar het Romeinse missaal volgens de *editio typica* van 1962 als praktische rituele norm.

Daarin was niets wat de meest veeleisende onder de traditionalisten aanstoot kon geven – als zij tenminste de wettigheid van de hervorming van de zalige Johannes XXIII niet ter discussie stellen. Deze hervorming, begonnen aan het eind van het pontificaat van Pius XII, was het werk geweest van de Heilige Congregatie van de Riten, die zo, voor de opening van het Tweede Vaticaans Concilie, een werk had geleverd van herziening van de rubrieken en van de kalender.

Het vrije gebruik van het missaal en van de liturgische boeken van 1962, was juist wat Monseigneur Lefebvre en zijn aanhangers verlangden van de Heilige Stoel. Waarom meende de Heilige Stoel zich te moeten houden aan de gebruiken van 1962 (een *mening* sindsdien bevestigd door het Romeinse gezag)? Dat was ongetwijfeld omdat deze datum de limiet is waarna er in feite geen enkele liturgische viering bestaat, die niet op de een of andere manier beïnvloed wordt door de beweegredenen en andere conciliaire beslissingen op dit gebied. Dus betekende het zich houden aan 1962 dat op de een of andere manier deze laatste hervorming werd erkend en ingeschreven in de opeenvolging van die homogene hervormingen die de pausen altijd bevorderden in de loop van de eeuwen – hoewel in een hoger tempo sinds het begin van de 20ste eeuw. Vergeleken met deze traditionele hervormingen, die plaats vonden in een geschiedenis waarbij gemakkelijk de nadruk is te leggen op de organische samenhangen, leken de verscheidene veranderingen hetzij tijdens het Tweede Vaticaans Concilie hetzij kort erna, meer op omwentelingen, op probersels, zelfs breuken. In een dergelijke historische context, waarvan een onderzoeker gemakkelijk en objectief een analyse kan maken, is het zich houden aan 1962 een staan op de drempel die niet overschreden zal worden; wie dat wel doet, stapt over

naar een hele reeks veranderingen die sindsdien zichzelf bevozen hebben...

Vergeleken met wat drie, vijf, en vooral zeven jaar later moest komen, lag de hervorming van 1962, een sindsdien "mythisch" geworden datum, dus in een duizendjarige rituele geschiedenis. Door deze historische relatie vormen de liturgische boeken waar sprake van is, in de gewijde orde die zij bevatten, een bolwerk tegen wat wij als aanvechtbaar beschouwen in de evolutie van de westerse denkwereld en cultuur sinds meer dan twee eeuwen. Wie zal immers ontkennen dat de moderne mentaliteit, of op zijn minst het syndroom van de "jaren zestig", niet enige invloed heeft gehad op het conciliaire proces van *aggiornamento*, en niet sindsdien op het leven van de liturgie heeft ingewerkt? Maar, de laatste hervormingen hebben herhaalde aanvallen gedaan op de smaak van hen wie deze hervormingen ergernis geven, en hun verzet grenzeloos versterkt: een smaak, die zeldzaam en heerlijk geworden is, en letterlijk contrarevolutionair, voor wat duurzaam is, voor die edele liturgische monumenten, vroeger opgericht in heiligdommen van marmer en goud, waarin de tijd van de mensen al de eeuwigheid van het Godsrijk bevatte, waarin het altaar van de wereld slechts één werd met dat van het hemels offer.

Deze zijn hogere redenen, feitelijk bekrachtigd en beschermd door de Voorzienigheid, die dus leiden tot onze gehechtheid aan de traditionele riten van de eucharistische celebratie. Sommige mensen zouden ons een dergelijke gehechtheid kunnen aanrekenen, en hier het bewijs geven van een te gemakkelijke ironie. Geërgerd door onze hardnekkigheid zullen zij ons zeggen: "U wilt dus dat heel het liturgische leven stopt bij 1962, en dat er na deze vereerde datum (ofschoon ten onrechte) niets is wat tegemoet komt aan de heilige principes die u opeist". Maar niets is minder waar: wij willen zeker traditioneel zijn, geënt op een traditie die blijft leven, en zonder toegevendheid aan een verstarde en neurotisch creationisme, waarvan onze tegenstanders ons zo graag slachtoffers zien. Maar wij stellen vast – zullen zij het durven ontkennen? – dat na 1962 de geschiedenis van de Romeinse liturgie, vooral waar het gaat om het eucharistisch offer, een nieuwe fase is ingegaan, nieuwe tijden waarvan de gevolgen tot nu toe ongekend waren – behalve als we ze vergelijken met erediensperimenten, ondernomen in Pistoia, ja zelfs in Wittenberg, Geneve en Kantelberg... De feiten die ons verplichten momenteel trouw de laatste hervorming van 1962 aan te houden, die ons liturgisch geweten niet kwetst, liggen er.

In onze ogen is het echter zo dat de hervorming van 1962 niet volmaakt is of bestemd om nooit verbeterd te worden. Als aardse liturgie, daar waar hij wordt toegestaan aan de mensen die begenadigd zijn om deel te hebben aan het Mysterie van God, zou geen enkel ritueel kader op werkelijk adequate

wijze de ondoorgroendelijke rijkdommen kunnen weergeven van dit Al, dat wordt gecelebreerd. Op dezelfde manier kan geen enkele leerstellige definitie de diepte van de goddelijke waarheden ten volle bevatten. Onder leiding van de Heilige Geest is het altijd het geschapen, en daardoor beperkte en begrensde, menselijke verstand, dat onuitsprekelijke mysteries benadert. Op het evenzeer dogmatische gebied van de eredienst voltrekt deze ontwikkeling zich op de wegen die de eeuwen van geloof hebben getraceerd en gevolgd. Zij moet overgenomen worden van de lange ontwikkeling van onze vaders, langs de verschillende en gelijkgerichte paden van de geschiedenis van de riten en de dogma's, naar het mysterie van God, bedekt en beloofd op de aarde, maar van aangezicht tot aangezicht aanschouwd in het Vaderland. Dat geeft het belang aan van het besef van traditie in de liturgie, en van *ononderbroken* traditie, zodanig dat - als wij ons ervan verwijderen vaak onder het voorwendsel van zogenaamde, en uit de aard der zaak *onderbroken*, oertradities - wij dan terecht komen vanuit een geheel dat traditioneel, stabiel en levend is in iets wat slecht gevormd, kunstmatig en instabiel blijkt. Om dit struikelblok te vermijden houden wij ons, nogmaals, aan de laatste hervorming die deze liturgische, leerstellige en geestelijke voortgang in stand houdt, die de geschiedenis van het Latijnse en westerse christendom doorloopt.

Zeker, als wij haar afmeten aan de studie van de bronnen van de Romeinse liturgie, en meer nog de studies van de moderne en hedendaagse pastorale realiteiten, zal de hervorming van 1962 van een te grote voorzichtigheid kunnen lijken en gekwalificeerd worden als conservatief. Sommigen zullen betreuren dat zij het gebruik van de landstaal (met verheven vertalingen en nauwkeurige richtlijnen natuurlijk) niet heeft toegestaan; dat zij niet het bewijs geleverd heeft van dezelfde energie als de H. Pius V in de verbetering van de wereldkalender; dat de "deprivatisatie", of "opheffing van de verdubbeling" van de plechtige Mis slechts rekening heeft gehouden met de lezingen door de diaken en subdiaken en niet met de zangen van de *schola cantorum*; dat zij de (zo geroemde) hervorming van de Goede Week onder Pius XII in stand heeft gelaten, met de bekende inconsequenties in de rubrieken; enz.

Ook al zijn deze ongenoegens niet zonder redenen: de hervorming van 1962 biedt daartegenover een waardevolle intacte *ordo missae*, in volledige harmonie met de geschiedenis van de Romeinse Mis, zonder de ceremoniële vereenvoudigingen van de onmiddellijk achtereenvolgende hervormingen, waarin een zekere democratische geest doordringt; zonder vooral de ontmanteling van de ceremoniële structuur in een soort celebratie van een kerkenraad door tussenkomst van een "voorzitterszetel", het grote middel om een bisschoppelijke opvatting over te brengen van een priesterschap van tweede rang... 'Intacte *Ordo missae*' zeggen we, of, waarin onder andere het authentiek Romeinse gebruik wordt behouden, zoals bewezen in een brief van de H. Gregorius de Grote aan Johannes van Syracuse, over het zingen van het *Pater noster* door de priester alleen, in tegenstelling tot het Griekse gebruik - ook een heel eerbiedwaardig gebruik -

maar vreemd aan onze Latijnse traditie. Aan dezelfde H. Gregorius zouden we ook het beperkte aantal priefaties van het Romeinse missaal te danken hebben die, ook al was dat aantal veel groter dan de ene Byzantijnse priefatie, gekenmerkt worden door hun beknopte duidelijkheid en hun nauwkeurige rijkdom van begrippen. In de zevende eeuw moesten deze kostbare elementen, voortaan voorwerpen van de bewondering van de taalkundigen, ongetwijfeld ertoe leiden om talrijke teksten af te voeren die deden denken aan de academietwisten en lofredes, of heel eenvoudig aan middelmatigheid. Het zou dus vandaag misplaatst zijn, vooral nu wij na tot vervelens toe overstelpt zijn geweest met kritieken van de liturgische beweging tegen de middeleeuwse composities die onze Romeins-Franse ordo opslokten, om nu ons genot te moeten halen uit de moderne priefaties en overdadige composities in de stijl van *Gaudium et spes*! Deze opmerking geldt ook voor talrijke gebeden in nieuw-Latijn van recente feesten die wij zouden moeten invoegen, zo dringt de Liturgische vernieuwing bij ons aan, in een al verzaagde kalender!

De gedachte om iedere hervorming van het missaal van 1962 uit te sluiten zij verre van ons, maar wij wensen en vragen, dat alles wat gedaan zal moeten worden, gebeurt met respect niet voor het missaal van 1962 op zich, maar liever met de identiteit van de geschiedenis en van de aard die eigen is aan de Romeinse ritus waaraan wij gehecht zijn en die dit missaal nauwkeurig respecteert. Laten wij ons er niet in vergissen: de historici van de eredienst zijn niet de enigen die bijdragen aan de toekomstige hervormingen en restauraties, maar de geschiedenis dient eerder als gids en raad voor de liturgiekeners, theologen en herders van de Kerk. Immers, de wijze lessen waarin zij zich blijft uitputten, zoals het vaststellen van de mislukking van de liturgische revolutie, zullen dit grote werk van terugkeer tot het geheiligde kunnen steunen, dat de gezagdragers van de Kerk zullen moeten ondernemen.

Uittreksel uit le Baptistère nr. 6-7 - April - Mei 2004 - © Le Baptistère

Liturgie: Wat is “de goede interpretatie van het Concilie”?

Wij horen dikwijls zeggen dat het Tweede Vaticaans Concilie noch het afstand doen van het Latijn noch de celebratie met het gezicht naar het volk verlangd heeft. De verdedigers van deze gematigde interpretatie herhalen dus om het hardst dat deze twee karakteristieken eenvoudigweg twee opties zijn, toegelaten door de postconciliaire regels, maar niet verplicht. Hoe zit dat? Wij leggen u een tweeluik voor, samengesteld uit een historisch onderzoek naar de eerste pausmis opgedragen in het Italiaans en met het gezicht naar het volk, daarna, uitgaand van deze feiten, een diepgaande overdenking over “de goede interpretatie” van het Tweede Vaticaans Concilie.

Pater Benoît Wailliez en Alain de Beaugrain

I. De pausmis van 7 maart 1965

De eerste “legaal” gecelebreerde Mis in de landstaal en met het gezicht naar het volk is die geweest die paus Paulus VI opdroeg op 7 maart 1965 in de parochie van Alle Heiligen (Ognissanti) in Rome. Het ging om de eerste zondag van de vasten 1965, dag van het in werking treden van de instructie *Inter Œcumenici*. Afgezien van het weinig belangrijke motu proprio *Sacram Liturgiam*, is *Inter Œcumenici* de allereerste van een lange reeks uitvoeringsnormen van *Sacrosanctum Concilium*, de conciliaire Constitutie over de liturgie.

Het aggiornamento verankeren op parochieel gebied

Op de eerste zondag van de Vasten van 1965 wilde Paulus VI op gedenkwaardige wijze het in werking treden markeren van de eerste liturgische uitvoeringsnorm van het Tweede Vaticaans Concilie, dat nog niet beëindigd was. Daarvoor koos hij ervoor om niet te celebreren in een patriarchale basiliek van Rome, maar in een eenvoudige parochie¹

De gebeurtenis had een enorme weerklank in Italië, niet alleen omdat het ging om een celebratie van de paus in een gewone parochie, maar ook omdat deze Mis de apotheose vormde van een nationale inspanning voor de “in werking stelling van het concilie”. In het nummer van februari 2014 van *Vita pastorale* vertelt Mgr. Luca Brandolini, echte geestelijke zoon van Mgr. Annibale Bugnini², dat hij tussen de uitvaardiging van *Inter Œcumenici*, op 26 september 1964, en het in werking treden ervan, op 7 maart 1965, niet minder dan een vijftigtal Italiaanse biskoppen bezocht om zich te verzekeren dat deze “normen van 1965” wel in werking werden gesteld. Op de morgen van de “grote dag”, 7 maart 1965, doorkruisten Bugnini en Brandolini samen het centrum van Rome om met eigen ogen te zien hoe deze nieuwe normen werden toegepast³. Kardinaal Lercaro, aartsbisschop van Bologna, had op de vorige donderdag een betoog gehouden op de nationale televisie, om uit te leggen hoe “het concilie toegepast moest worden” op liturgisch gebied. Het was zo dat de *teksten* van het missaal van 1962 in ruime mate onaangetast bleven (het nieuwe missaal dateert immers pas van 1969-1970) maar dat tal van betekenisvolle rubrieken gewijzigd waren. Om het kort en bondig te zeggen ging het voornamelijk om het overgaan van het Latijn naar de landstaal, met uitzondering van de canon, en om het celebreren met het gezicht naar de vergadering, omdat de liturgie voortaan de zaak

van het volk was. In een dergelijke context kon het bezoek van de paus aan een eenvoudige parochie, met de celebratie met het gezicht naar het volk en in het Italiaans, slechts begrepen worden als de bekroning van deze omvangrijke inspanning van “het concilie in werking stellen”.

Buiten Italië was 7 maart 1965, ook de dag van inwerkingtreding van de eerste uitvoeringsinstructie van de conciliaire Constitutie (er waren er nog verschillende andere), maar daar had deze eerste zondag van de Vasten 1965 niet hetzelfde plechtige karakter. *La Documentation catholique*, bijvoorbeeld, stelt zich tevreden met een foto van deze pausmis als voorpagina van haar nr. 1445 (4 april 1965), zonder enig artikel over dit onderwerp op de binnenpagina's. Deze foto, die wij hier kopiëren, toont een houten podium met drie treden, waarop een grote altaartafel, ook in hout, is geplaatst, bedekt met één laken. Op dit altaar zijn op symmetrische wijze een kruisbeeldje en lage kandelaars en, tussen het altaar en de menigte, twee lessenaren geplaatst. Rond het podium, geestelijken maar ook leken, mannen en vrouwen.

Het is jammer dat deze gebeurtenis zo weinig interesse heeft gewekt buiten Italië en dat er zo weinig foto's van gepubliceerd zijn. Om werkelijk de algemene inrichting te begrijpen, moet men het fotoalbum van de parochie raadplegen, wat mogelijk is tijdens een reis naar Rome. Op deze parochiefoto's zien we dat het hoofdaltaar en zijn tabernakel aan het oog onttrokken waren door een grote draperie, die diende als achtergrond voor de nieuwe opbouw. Op deze draperie staat een monumentaal kruis. De altaartafel op zijn houten podium was geïnstalleerd voor de stenen communiebank, dat wil zeggen buiten het heiligdom. Omdat er geen mobiele communiebank was geïnstalleerd voor dit nieuwe altaar, was er geen enkele afsluiting meer tussen dit laatste en het schip. Deze kenmerken zullen over enkele maanden gemakkelijk vast te stellen zijn, omdat

de parochie van de Ognissanti sinds 2012 een groot evenement voorbereidt om, op 7 maart 2015, de 50ste verjaardag van deze historische dag te vieren, met colloquium en publicatie van een boek met een groot deel van de honderden foto's die op die dag zijn genomen.

In afwachting van maart 2015 is het mogelijk zich een duidelijker idee van de situatie te vormen door de lezing te raadplegen, die door Dom Ildebrando Scicolone OSB is gegeven, op 7 maart 2014, en parochianen van oude datum te ontmoeten, die aan deze historische Mis van Paulus VI hebben deelgenomen. Zo vernemen we dat deze kerk van Alle Heiligen geen naar het volk gericht altaar bezat vóór het bezoek van de paus: alleen het hoofdaltaar bestond, voorzien van een tabernakel waarop, van het begin af, een monumentaalbeeld van het Heilig Hart stond, wat elke naar het volk gerichte celebratie verhinderde. De houten altaartafel gebruikt op 7 maart 1965 werd gebracht door de diensten van het Vaticaan en het korte verblijf van de paus markeerde zeker een keerpunt, omdat van die datum af de parochiële ceremonies in het Italiaans, met het gezicht naar het volk, werden gecelebreerd op dit verplaatsbare altaar buiten het heiligdom, zonder hek naar het schip. Zoals het verklarende blad "La chiesa di Ognissanti a Roma" dat ter beschikking ligt in de kerk, zegt, een tiental jaren later onderging het heiligdom een definitieve herinrichting, bedoeld om de nieuwe indeling duurzaam te maken: "het vorige altaar is vervangen door een nieuw, geïnspireerd door de conciliaire hervorming: een blok grijs marmer, origineel en eenvoudig".

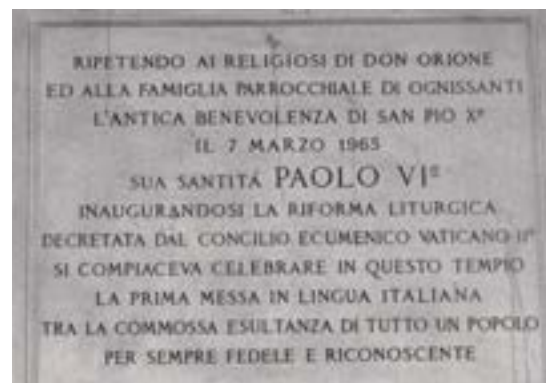
Wij hebben aandacht geschonken aan de kwestie van de oriëntatie, omdat Paulus VI had gecelebreerd "met het gezicht naar het volk". Sinds de Oudheid zijn de kerken georiënteerd in de oorspronkelijke betekenis van het woord, dat wil zeggen naar het Oosten gekeerd. De traditionele richting van de liturgische celebratie is dus niet "rug naar het volk" maar "ad Orientem", dat wil zeggen de plaats waar de zon opgaat, symbool van de verrezen Christus⁴. Wel, in bepaalde basilieken van Rome, "constantijnse" genoemd, celebreert de priester sinds onheuglijke tijden met het gezicht naar het volk. In werkelijkheid zijn deze kerken geoccidenteed, dat wil zeggen naar het Westen gekeerd (of bijna), zodat de priester, om naar het Oosten te celebreren, sinds altijd naar de toegangsdeuren celebreert. Daar de kerk van de Ognissanti naar het Zuidwesten is gekeerd, was dan niet te zeggen dat Paulus VI, door naar het volk gekeerd te celebreren, feitelijk ruw geschat "ad Orientem" had gecelebreerd? Onderzoek toont geen enkel element in de documenten die de parochie bewaard heeft noch in de lezingen die zij heeft georganiseerd om de gedachtenis aan deze Mis te vieren, dat de richting van de celebratie gekozen is als zijnde "ad Orientem". Overigens, Paulus VI zelf heeft er geen enkele vermelding van gemaakt. Het was dus zeker zijn bedoeling, naar het volk gericht te celebreren. Inderdaad gaf hij bij de algemene audiëntie van 17 maart uitdrukking aan de gedachte dat het liturgisch gebed gericht wordt tot het volk, omdat hij zich gelukwenste dat, dankzij het liturgische *aggiornamento* "de priester eindelijk tot het volk spreekt"⁵

Een authentieke toepassing van Vaticanum II

Dat Paulus VI plechtig wilde tonen hoe *Sacrosanctum Concilium*, de Constitutie van Vaticanum II over de liturgie, geïnterpreteerd moet worden, lijdt weinig twijfel. Waarom

zou hij anders dit initiatief hebben genomen om te komen celebreren in een eenvoudige parochie, onmiddellijk op de eerste dag van de toepassing van de eerste reeks liturgische hervormingen die voortgekomen waren uit dit concilie? Met andere woorden, door zo te handelen, en in de context van de voorbereiding in de bisdommen en de parochies van Italië om de nieuwe liturgische normen "uit te leggen", heeft Paulus VI zelf een concrete illustratie willen geven. Bovendien, zijn homilie bij deze Mis, de redevoering die hij uitsprak in het Vaticaan bij het Angelus van dezelfde zondag én de toespraak bij de algemene audiëntie van tien dagen later zijn alle drie verklaringen van deze Mis en geheel gewijd aan de betekenis van de liturgische hervormingen die verlangd werden door het concilie.

De parochie bewaart de herinnering van deze historische gebeurtenis: een gedenkplaat in de kerk draagt de volgende tekst: "[...] Op 7 maart 1965 heeft Zijne Heiligheid Paulus VI, om de liturgische hervorming gedecreteerd door

Tweede Vaticaans Concilie te inaugureren, zich verwaardigd in deze kerk de eerste Mis in de Italiaanse taal te celebreren, te midden van de emotie en de blijdschap van een heel volk, voor altijd trouw en dankbaar". De bedoeling is duidelijk: het gaat erom te onderstrepen hoezeer deze Mis de authentieke toepassing van het concilie vertegenwoordigde.

II. "De goede interpretatie van het concilie"

In deze Mis van de eerste zondag van de Vasten in 1965, heeft paus Paulus VI de celebratie met het gezicht naar de mensen en een zeer ruim gebruik van de landstaal met elkaar verbonden. Wij kunnen er het idee in zien, dat de liturgie in de taal van de toehoorders zich richt tot de toehoorders. Niet alleen hebben we gezien dat de paus, tien dagen later, zich gelukwenste dat voortaan "de priester eindelijk tegen de gelovigen spreekt", maar de Mis in Ognissanti werd gekenmerkt door het vrijwillig verlaten van het heiligdom. De celebratie in de taal van het volk houdt immers een psychologische oriëntatie *naar* het volk in, zij zet aan tot de onderdrukking van de scheiding tussen deze en de celebrant, tussen de geestelijkheid en het lekendom, tussen het ambts-priesterschap en het algemeen priesterschap. Deze nieuwigheden die door Paulus VI in werking zijn gezet, waren dus van een diepe theologische betekenis.

Een wet is meer dan een wettekst

Laten we terugkomen op de vraag: komt de celebratie *versus populum* overeen met wat Vaticanum II heeft gevraagd? Het is waar dat artikel 91 van *Inter Oecumenici* (toepassingsinstructie van de conciliaire constitutie over de liturgie) eenvoudig *aanraade* het altaar los te maken van de muur van de apsis

om *mogelijk te maken*, naar het volk gericht te celebreren. Het Tweede Vaticaans Concilie zelf zegt dus niets over de celebratie naar het volk gericht en de eerste toepassingsinstructie ervan, om deze vorm van celebratie *mogelijk te maken*, geeft enkel een *aanbeveling* daarover. Zo staat het in de teksten, maar iedereen weet dat een wet niet alleen begrepen wordt door haar letter maar ook door haar geest en door de manier waarop zij wordt toegepast door het competente gezag. Hier moet "wet" verstaan worden in de breedste betekenis, dat wil zeggen een maatstaf, een regel, van welke aard dan ook. In deze betekenis is de liturgie de wet van het gebed en zijn de leerstellingen vastgesteld door het leergezag de wet van het geloof. We zullen later terugkomen op de geest, dat wil zeggen de bedoelingen van de concilievaders die de Constitutie *Sacrosanctum Concilium* hebben aangenomen. Over de interpretatie van deze liturgische wet: wie kan beter een wet uitleggen dan de wetgever zelf? Welnu, als concilievaders zeker wetgevers zijn in de Kerk, de hoogste wetgever is de paus, en de documenten die zijn aangenomen door een oecumenisch (dat wil zeggen algemeen) concilie hebben slechts kracht van wet als zij uitgevaardigd worden door de paus. Paulus VI heeft, in vereniging met de concilievaders, de Constitutie over de liturgie uitgevaardigd op 4 december 1963. Terwijl dit document geen woord zegt over de liturgische celebratie met het gezicht naar het volk, heeft Paulus VI het amper een jaar later in werking gesteld alsof het een dergelijke oriëntatie *versus populum* inhoudt. Van toen af, welke de teksten zijn en welke de bedoelingen geweest zijn van de concilievaders: het is niet meer mogelijk te zeggen dat het Tweede Vaticaans Concilie (dat nog niet beëindigd was) niet heeft gevraagd, met het gezicht naar het volk te celebreren. Door de liturgische Constitutie op deze manier toe te passen, heeft Paulus VI het op 7 maart 1965 geïnterpreteerd als een verzoek om te celebreren met het gezicht naar het volk, in de moderne taal en zonder afsluiting van het heiligdom. Sommige principiële voorvechters van de middelmatigheid weigeren deze feiten te zien, terwijl in burgerlijk recht iedereen bewijs geeft van meer goed verstand en toegeeft dat een wet zich niet beperkt tot een wettekst, en dat de manier waarop een rechter een wet toepast zijn interpretatie ervan uitlegt.

Laten we nu komen tot de Latijnse taal. De aanhangers van een "gematigd Vaticanum II" doen ook opmerken, dat dit concilie de handhaving van het Latijn expliciet heeft gevraagd als liturgische taal in de Westerse Kerk. Enkele maanden voordat hij

paus werd, benadrukte kardinaal Ratzinger voor de zoveelste keer deze gedachte: "als we de teksten van het concilie lezen, stellen we met verwondering vast dat noch [het verdwijnen van het Latijn] noch [het altaar naar het volk gericht], zich er onder deze vorm in bevinden"⁶. Wat het Latijn betreft, is het niet een toepassingsinstructie maar het concilie zelf dat tot uitdrukking komt: artikel 36 van de liturgische Constitutie *Sacrosanctum Concilium* zegt inderdaad: "Het gebruik van de Latijnse taal, bijzonder recht voorbehouden, zal bewaard worden in de Latijnse rituelen". Zo is ten minste de eerste paragraaf van dit artikel 36, want de twee volgende paragrafen zwakken dit principe dadelijk af: §2: "Toch, [...] het gebruik van de landstaal kan dikwijls heel nuttig zijn voor het volk [...]" en § 3 laat rondtuit aan de bisschoppen en aan de bisschoppenconferenties de zorg over "het besluit te nemen of de landstaal wordt gebruikt en op welke wijze". Wij zien hier een kenmerkend schommelen van de teksten van Vaticanum II, zodanig dat de progressieve personen zich beroepen op de uitzonderingen vermeld in de paragrafen 2 en 3 ten gunste van de landstaal, terwijl de gematigde personen zich beroepen op het principe dat weer opgeroepen is in het begin van artikel 36. Het is a priori onmogelijk te ontkomen aan dit schommelspel. Daarom heeft professor Pasqualucci, in zijn voorstellen voor een analysemethodologie van Vaticanum II, dit verschijnsel onderstreept en voorgesteld "het gebruik van tegenstellende [bijzinnen]", dat wil zeggen de zinsconstructies met "maar", nauwkeurig te onderzoeken⁷. Na eraan herinnerd te hebben dat Romano Amerio dit mechanisme al aan de kaak gesteld had in *Iota Unum* (hfdst. V), merkt Paolo Pasqualucci op dat "het gebruik van het voegwoord *maar* de facto kan dienen om fundamentele waarheden te verwerpen". Wij zien dit verschijnsel juist aan het werk bij het Latijn: in een "verklarend document" (*approfondimento*) gepubliceerd onder Benedictus XVI door de Dienst van de liturgische vieringen van de Paus, lezen we dat "in de huidige normatieve voorschriften, de Latijnse taal de eerste plaats behoudt, als die waaraan de Kerk in principe de voorkeur geeft, hoewel zij erkent dat de nationale talen nuttig kunnen zijn voor de gelovigen"⁸. Hier nogmaals, dit standpunt is logisch volgens de letterlijke tekst, omdat de § 2 en § 3 veranderingen of uitzonderingen vermelden in het artikel 36 van *Sacrosanctum Concilium*, terwijl de § 1 het principe verkondigt, ten gunste van het Latijn. Uitzonderingen, zelfs als ze niet limitatief zijn, moeten natuurlijk altijd het principe bewaren waarmee zij breken. Deze tekst van de liturgische dienst van de paus, die dateert van 2009, komt echter 40 jaar te laat. Onmiddellijk in 1969 zei Paulus VI, toen hij commentaar gaf bij de laatste grote instructie voor toepassing van de conciliaire constitutie over de liturgie: "Het Latijn zal niet meer de eerste taal van de Mis zijn"⁹. Dankzij de "maar" en de "nochtans" was de regel de uitzondering geworden en omgekeerd. Met de

interpretatie in tegengestelde betekenis van Benedictus XVI, ontvangt dezelfde constitutie, die geacht wordt normatief te worden, zo twee gezaghebbende interpretaties die lijnrecht tegenover elkaar staan.

De wet geïnterpreteerd door de wetgever zelf

Omdat een wet zich niet beperkt tot de *tekst* van de wet: hoe moeten we dan een wet begrijpen die blijkbaar toegankelijk is voor zuivere en simpele tegenspraken? Nogmaals, de beste wijze van een wet interpreteren is te zien hoe de wetgever haar toepast. Het gaat om een interpretatie in de sterke zin van het woord, wat een "authentieke interpretatie" heet. Paulus VI heeft op de eerste zondag van de Vasten 1965, de dag van het in werking treden van de toepassingsinstructie, getoond hoe de liturgische Constitutie van het concilie toegepast en dus geïnterpreteerd moest worden. Beter nog, de paus heeft deze toepassing uitgelegd: in de Angelustoespraak, uitgesproken in het Vaticaan dadelijk na deze Mis¹⁰, heeft hij verklaard dat zij vervat was in het concilie: "Deze zondag [...] maakt de gesproken taal officieel haar entree in de liturgische eredienst. De Kerk meende dat deze maatregel juist was, het concilie heeft het voorgesteld en besloten". Maar had het concilie deze bepaling "besloten" als verplicht of alleen als toegelaten? De paus vervolgt: "Het welzijn van het volk eist deze bezorgdheid" (onderstreept door ons). Als wij het samenvatten dan is het gebruik van de Latijnse taal door het concilie besloten als noodzakelijk. Wat de voorvechters van het "gematigde concilie" er ook van zeggen, zo is de interpretatie gegeven door het hoogste gezag, belast met het in werking stellen van ditzelfde concilie. Maar Paulus VI gaat nog veel verder: gaat het om het introduceren – was dit als een noodzakelijkheid, opgelegd door een oecumenisch concilie – van de landstalen in de liturgie *naast* het Latijn? Nee, het gaat om het *vervangen* van het Latijn, zoals het vervolg van dezelfde toespraak het aantoont: "Het is een offer dat de Kerk heeft gebracht van haar eigen taal, het Latijn, gewijde, diepe, mooie, buitengewoon expressieve en elegante taal. Zij heeft eeuwen van traditie opgeofferd". Wie zou na zulke woorden durven beweren dat de Paus de handhaving van het Latijn in de liturgie van plan was? Zeker, het zou een betere indruk gemaakt hebben, als er op een andere manier gebruik was gemaakt van het woord "offer" in verband met de Mis, maar iedereen weet dat offeren doden, vernietigen, betekent. Paulus heeft dus, op 7 maart 1965, de uitroeiing van het Latijn als liturgische taal afgekondigd, en dat met het gezag van de opperste wetgever die het Tweede Vaticaans Concilie interpreteert.

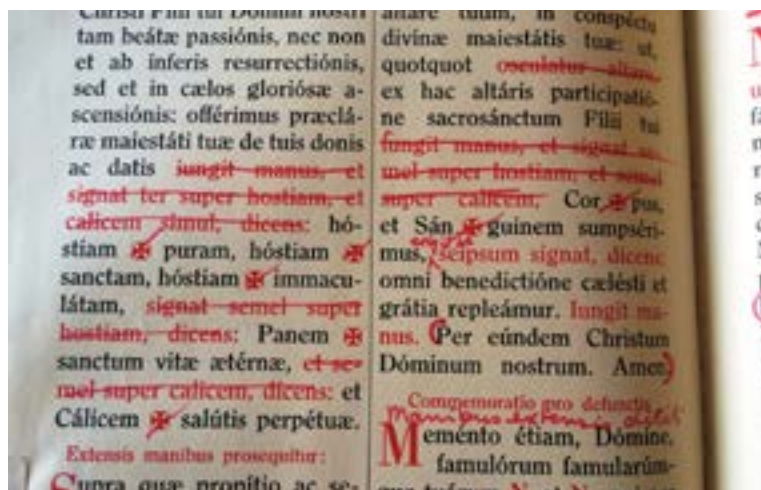
Als de regel een misbruik is, wordt de regel het plegen van misbruiken

Als bepaalde personen het celebreren met het gezicht naar het volk en in de landstaal willen blijven kwalificeren als "misbruik", moeten wij dus vaststellen dat het Tweede Vaticaans Concilie het misbruik is, daar, door de stem van haar hoogste woordvoerder, de Kerk ons leert dat deze twee voorschriften deel uitmaken van dit concilie. Het is mogelijk dat de bedoeling van de concilievaders tegengesteld is geweest aan deze vertolking. Dat verklaarde bijvoorbeeld kardinaal Stickler, die de kwestie goed kende, omdat hij *peritus* (raadgevend lid) was geweest in de liturgische commissie

van het concilie¹¹. Dat is ook wat Rama Coomaraswamy te verstaan geeft, die een terugblik in herinnering brengt van Mgr. Dwyer, aartsbisschop van Portland en concilievader. Geciteerd door Coomaraswamy zegt Mgr. Dwyer: "Wie zou die dag gedacht hebben [de dag van de stemming van Sacrosanctum Concilium] dat, enkele jaren later, minder dan tien jaar later, de traditie van het Latijn in de Kerk praktisch zou zijn verdwenen en teruggebracht tot een vage, vervlogen herinnering? Wij [concilievaders] zouden geschokt zijn geweest bij deze gedachte, maar zij scheen zo onmogelijk dat zij er belachelijk door leek"¹². Eén zaak valt op als wij de achtereenvolgende documenten van dit liturgische *aggiornamento* van nabij onderzoeken: de hardnekkigheid waarmee de vernieuwers hun plannen naar voren hebben gebracht, ondanks tegenslagen. Zo bevatten de voorstellen van de op het concilie voorbereidende liturgische commissie talrijke "progressieve" voorstellen¹³. In het concilie waren talrijke bisschoppen minder progressief en hebben deze ruimdenkendheden gereduceerd; zo zijn de concilievaders tot een conciliaire Constitutie gekomen, *Sacrosanctum Concilium*, die minder ver gaat dan de wensen van de liturgisten van de preconciliaire voorbereidende commissie. Vervolgens, een nieuwe ommekeer van de situatie tijdens het concilie: in de Raad voor de toepassing van de liturgische Constitutie herstelt Paulus VI Mgr. Bugnini in functie, die, naar verzet van Johannes XXIII – behoudend op het gebied van Latijn en van eredienst – geen secretaris was geworden van de conciliaire commissie van de liturgie. Overigens paste Paulus VI zelf de conciliaire liturgische Constitutie vaak in een maximalistische zin toe, zoals we het hierboven hebben kunnen zien. Als opperste herder heeft hij de meest rekbare interpretatie van de conciliaire wet op gebied van liturgie gegeven. Zijn Mis van 7 maart 1965 in de parochie van Ognissanti is wat heet een "authentieke interpretatie" van het Tweede Vaticaans Concilie.

Non-regels in de vorm van regels

Er is echter een bezwaar: kunnen we spreken van (liturgische) wet als concilievaders denken in de ene betekenis te stemmen en een Constitutie aannemen, die de paus in de tegenovergestelde betekenis interpreteert? Opdat er een wet is, moet er een vastgestelde norm zijn, wat natuurlijk niet het geval is als er een tegenspraak is. Meer nog, Benedictus XVI heeft bepaalde punten van het liturgische *aggiornamento*

in de tegengestelde betekenis geïnterpreteerd als Paulus VI. We moeten ons beperken tot twee punten. Op 13 januari 2008, toen hij de Mis van het Doopsel van Christus heeft gecelebreerd in de Sixtijnse kapel, heeft Benedictus XVI dat gedaan ad Orientem ("rug naar het volk") en een mededeling van de Dienst van de liturgische vieringen van de Paus heeft verduidelijkt dat het ging om "een manier van celebreren terug te vinden, die de leringen noch de aanwijzingen van het Tweede Vaticaans Concilie niet aan de kaak stelt"¹⁴. Deze verklaring is in volledige tegenspraak met de daden en de woorden van Paulus VI die wij hierboven hebben geanalyseerd. We hebben zo twee wetgevers die hetzelfde gezag hebben en die twee onverenigbare interpretaties geven van dezelfde wet. Op een veel algemener niveau heeft Benedictus XVI *ex professo* zijn interpretatierichtsnoer gegeven van het geheel van het Tweede Vaticaans Concilie, toen hij in zijn beroemde toespraak tot de Romeinse Curie van 22 december 2005 heeft verklaard dat, in geval van twijfel, dit concilie te interpreteren is in de zin van de vroegere traditie, omdat het onmogelijk is, dat er een tegenspraak bestaat tussen dit concilie en de voorafgaande onderricht. Zoals wij zojuist hebben gezien, is deze verklaring kapot gemaakt door de daden en woorden van Paulus VI op 7 en 17 maart 1965, omdat Paulus VI Vaticanum II op verschillende punten heeft toegepast – dus geïnterpreteerd – als een breuk met de traditie, vooral: de oriëntatie van de celebratie naar God of naar het publiek, de landstaal of het Latijn als liturgische taal en de afwezigheid of aanwezigheid van de afsluiting van het heiligdom, dat wil zeggen het verschil of de verwarring tussen het ambtspriesterschap en het algemeen priesterschap van de gelovigen.

Deze situatie van tegenspraak tussen Paulus VI en Benedictus XVI veroorzaakt zeer diepe problemen, want kan er nog sprake zijn van een wet (regel) als de wil van de wetgever (de gezagsdrager) niet duidelijk is? Een wet moet een goed omschreven bedoeling hebben, wat niet het geval is als zij geïnterpreteerd wordt met dezelfde graad van gezag in twee lijnrecht tegenover

elkaar staande betekenissen. Een dergelijke situatie lijkt op de *anomie*, dat wil zeggen op de afwezigheid van wet.

Een ongrijpbare regel

Krachtens de band tussen liturgische "wet" en theologische "wet" (*lex orandi, lex credendi*), toont dit langzaam vervagen van de wet zich in Vaticanum II op het liturgisch even goed als op het theologisch vlak: door te weigeren het oppergezag te gebruiken (dogma's formuleren en banvloeken uitspreken), heeft het Tweede Vaticaans Concilie ervan afgezien de functie die eigen is aan een oecumenisch concilie te vervullen: de gewetens verbinden door het hoogste gezag te gebruiken in de naam van Christus. Zo is de hoeksteen gevallen van de onderwijsfunctie van de Kerk en het is niet verwonderlijk dat wij er een spoor van vinden in de vaagheid van een liturgische wetgeving die twee pausen in tegenovergestelde en onverenigbare zin interpreteren. Om de waarheid te zeggen, heeft Benedictus XVI, altijd op het liturgisch gebied, ongewild de aandacht gevestigd op deze vaagheid van de wet in de postconcliaire tijd: in zijn motu proprio *Summorum Pontificum*, stelt hij met heel het gezag van de Opperherder handelend op eigen initiatief, dat de traditionele Romeinse Mis van voor het *aggiornamento* van Paulus VI "nooit is afgeschaft" ("*nunquam abrogatam*"). Met andere woorden, zij is nog altijd van kracht. Toch is ook de Mis van Paulus VI van kracht. Wij zijn zo in een situatie waarin twee achtereenvolgende vormen van dezelfde ritus (in ditzelfde motu proprio benadrukt Benedictus XVI dat de missalen van 1962 en van 1970 "twee vormen van dezelfde Romeinse ritus" zijn) gelijktijdig van kracht zijn. Bij de talloze hervormingen die de geschiedenis van de Kerk hebben doorspekt, wanneer een liturgisch boek was veranderd, hief de afkondiging van de nieuwe uitgave door het feit zelf de voorafgaande uitgave op. En het samen bestaan met de Romeinse ritus van riten zoals die van Lyon, van Milaan of van de dominicanen, de kartuizers enz. lost niet de vraag op, omdat deze riten bestemd zijn voor geestelijken en gelovigen van goed omschreven streken (Lyon, Milaan, Braga...) of canoniek behorend tot verschillende riten (dominicanen, kartuizers...). Bij het motu proprio *Summorum Pontificum* beleven we voor het eerst het samen bestaan van twee verschillende "vormen" van eenzelfde rite, op hetzelfde moment bestemd voor dezelfde gedoopten, – de gedoopten van de Romeinse ritus – waarbij deze twee "vormen" naar keuze zijn. Maar de liturgie – en kardinaal Ratzinger zelf heeft het vaak in herinnering gebracht – is precies een zaak die wij niet kiezen, maar die wij ontvangen. De conclusie schijnt onvermijdelijk: door het motu proprio van 7 juli 2007 heeft Benedictus XVI met het gezag van de Opperherder erkend, dat de Latijnse Kerk geen echte wet (regel) meer heeft op liturgisch vlak: de Latijnse Kerk is nu in een toestand van liturgische anomie.

Wij raken zo de uiterste consequenties van de discussie over "de goede interpretatie van het concilie". Onze startvraag was: maakt de celebratie met het gezicht naar het volk in de landstaal deel uit van Vaticanum II en is zij verplicht? Noch het een noch het ander, omdat twee pausen er op onverenigbare wijze over oordelen. Het probleem ligt in Vaticanum II zelf, dat de hoeksteen van heel het leerstellig gebouw heeft weggetrokken door te weigeren haar dogmatische functie te gebruiken.

Lees verder op pagina 15

Mgr. Lefebvre en de liturgische hervorming

“Bij de start van het seminarie (1969) betreurden de seminaristen, niet zonder reden, de afwezigheid van de psalm *Judica me* en van het laatste Evangelie in Ecône, maar ook dat de lezingen van het Epistel en het Evangelie aan de lezenaar werden gedaan, met het gezicht naar het volk!”¹

“De prelaat zou natuurlijk de Mis van de H. Pius V opdragen, maar volgens de hervorming van 1967, dat wil zeggen in haar meest eenvoudige vorm, met weglating van een veelvoud van kruistekens en kniebuigingen, met de Elevatie van de Hostie en van de Kelk zonder de voorafgaande kniebuiging, het eenmalig opzeggen van het *“Domine non sum dignus”* voor de Communie, door de celebranten en de gelovigen samen enz.”²

In 1972 zal Mgr. Lefebvre strikt terugkeren tot de rubrieken van Johannes XXIII en ze als norm op te leggen aan alle huizen van de Priesterbroederschap St. Pius X.

En bij verschillende gelegenheden zal hij de redenen van zijn standpunt uitleggen.

“Wij hebben sommige veranderingen nooit geweigerd, sommige aanpassingen die getuigen van de vitaliteit van de Kerk. Op liturgisch gebied is het niet de eerste hervorming die mensen van mijn leeftijd meemaken: ik was pas geboren toen de H. Pius X zich bezighield met het aanbrengen van verbeteringen, vooral door meer gewicht te hechten aan de tijdkring, door de leeftijd van de eerste communie voor de kinderen te vervroegen en door de liturgische zang te herstellen, die een achteruitgang had gekend. Pius XII, vervolgens, heeft de duur van het eucharistisch vasten teruggebracht vanwege moeilijkheden wegens het moderne leven, om dezelfde reden het opdragen van de Mis in de namiddag toegestaan, de kerkdienst van de vigilie van Pasen verplaatst naar de avond van paaszaterdag, de diensten van de Goede Week omgevormd. Johannes XXIII heeft zelf, voor het concilie, enkele correcties aangebracht in de zogenaamde ritus van de H. Pius V. Maar niets daarvan benaderde van dichtbij of veraf wat er in 1969 heeft plaats gevonden, te weten een nieuwe opvatting van de Mis.”³

“Feitelijk is het niet de hervorming van Johannes XXIII, het is de hervorming van Pius XII. Zij was al gemaakt onder Pius XII. Evenals de hervorming van de liturgie van de Goede Week. Welnu, deze hervorming herstelt het psalterium weer in ere en laat ons werkelijk, min of meer, bijna alle psalmen lezen in de loop van een week. Dat is het gebed.

En juist naar aanleiding hiervan zou ik willen zeggen bij gelegenheid van onze beoordeling over het Recht: zodra een hervorming zoals die van paus Johannes XXIII niet raakt aan ons geloof, ons geloof niet vermindert, eerlijk gezegd geloof ik het niet; wel, als dat niet raakt aan het geloof, moeten wij toch het gezag van de Paus erkennen, die dit boek decreteert, dit nieuwe brevier, zelfs als wij een grotere genegenheid hebben voor het brevier of voor het missaal van Pius XII, moeten we toch een gehoorzaamheid hebben, zodra dat ons geloof niet raakt, niet vermindert!”⁴

“Dus toen de hervorming van Johannes XXIII is gekomen, voor het Concilie, het was voor het Concilie, is dit principe toegepast. Bringen deze vier boeken van paus Johannes XXIII ons geloof in gevaar of brengen zij het niet in gevaar? Het is duidelijk dat zij ons geloof niet in gevaar brengen, noch het missaal waarvan wij ons alle dagen bedienen, noch het brevier dat wij bidden, noch het rituale dat u in uw handen hebt, noch het pontificaal dat ik gebruik.

(...) Dus ik gebruikte ze als vanaf 61-62, ik heb deze boeken gebruikt; en toen we Ecône gesticht hebben, bediende ik me al bijna tien jaar van deze boeken: ik zie niet waarom we niet zouden zijn doorgedaan.

Maar de hervorming van Paulus VI is iets anders. De hervorming van Johannes XXIII is gedaan in dezelfde geest als die van de H. Pius X. Het volstaat de bul *‘Divino afflatu’* van de H. Pius X te lezen om zich er rekenschap van te geven, dat het dezelfde principes zijn die de hervorming van Pius XII en van Johannes XXIII hebben geleid. Juist het verminderen van de waarde van de psalmen, de vermindering van de feesten. Het zijn precies dezelfde principes.

Terwijl als wij gaan naar de hervorming van Paulus VI, dan zijn dat andere principes. Dit valse oecumenisme dat heeft geleid tot heel de hervorming met de protestanten. Dát brengt werkelijk ons geloof in gevaar. Wij zien het elke dag. Onder allen die deze liturgie gebruiken, zien wij hun geloof verminderen, wij zien ze protestants worden. Dus dan hebben wij de plicht weerstand te bieden, niet alleen het recht, maar de plicht om weerstand te bieden tegen deze vermindering van ons geloof.”⁵

1. Bernard Tissier, Marcel Lefebvre, Clovis 2002, p. 474.
2. Mgr. Jacques Masson, in *Pourquoi et comment je suis allé à Ecône*
3. *Open brief aan de radeloze katholieken*, pp. 45-46.
4. Spirituele lezing in Ecône – COSPEC 100-A van 15-03-1983
5. Spirituele lezing in Ecône – COSPEC 100-B van 20-05-1983

De heiligenkalender

Als emeritus professor van het Hogere Instituut voor liturgie van Parijs en lid van verschillende werkgroepen van het *Consilium*, waaronder die voor de herziening van het Martyrologium, geeft de auteur een chronologisch overzicht van de ontwikkeling van het Sanctoriale van de H. Pius V tot Johannes XXIII.

Mgr. Pierre Jounel (1914 – 2004)

De kalender uitgevaardigd door de H. Pius V met het Brevier van 1568 had bewerkt, dat het Romeinse sanctoriale weer serieus op orde gebracht werd. Niet alleen had de paus talrijke feesten afgeschaft, maar hij had ook het aantal dubbele feesten aanzienlijk teruggebracht. Van 14 januari tot 21 december telde de kalender 65 feesten (zonder onderscheid van klassen, deze verschenen pas in 1602), 29 halfdubbele, 78 enkele (feesten of vigilies) en 29 gedachtenissen. In de geest van de hervorming van de H. Pius V waren er dus slechts 65 dagen waarop de priester verplicht de Mis van een heilige moest opdragen. De kalender van 1961 omvat meer dan 200 feesten van 1ste, 2de of 3de klas. Het zal niet zonder belang zijn de ontwikkelingen te volgen van het Sanctoriale van het ene pontificaat naar het andere, te beginnen bij de onmiddellijke opvolger van de H. Pius V, paus Gregorius XIII.

In de beschrijving die volgt, is de beschreven datum die waarop iedere heilige is ingeschreven in de kalender om zoals tevoren verplicht gevierd te worden. Tot aan de hervorming van de H. Pius X kon een feest *ad libitum* ingesteld worden, alvorens verplicht te worden. Vaak begon een feest met halfdubbel *ad libitum*, vervolgens werd het verplicht halfdubbel, en ten slotte dubbel. Dat verklaart dat de data die gegeven zijn voor de instelling van een feest soms konden uiteenlopen van de ene auteur tot de andere. Ons werk is vooral genomen uit de *Thesaurus sacrorum Rituum* van Gavanti-Merati (Venetië, 1749) en van de kritische uitgave van het *Martyrologium romanum* van de Bollandisten (Brussel, 1940).

Historisch overzicht van de ontwikkeling van het sanctoriale¹

16de EEUW

Gregorius XIII (1572-1585)

1584 H. Anna (feest afgeschaft in 1568)

Sixtus-Quintus (1585-1590)

1585 Stigmata van de H. Franciscus (feest afgeschaft in 1568)

H. Nicolaas van Tolentino (feest afgeschaft in 1568)

H. Franciscus van Paula (feest afgeschaft in 1568)

Opdracht van de H. Maagd (feest afgeschaft in 1568)

1586 H. Petrus van Verona (feest afgeschaft in 1568)

H. Antonius van Padua (feest afgeschaft in 1568)

H. Januarius (feest afgeschaft in 1568)

1588 H. Placidus (onbekende datum)

Clemens VIII (1592-1605)

1595 H. Romualdus (+ 1037)

H. Stanislas (+ 1079, heilig verklaard in 1253)

1597 H. Domitilla (3de eeuw)

1598 H. Diego of Didacus (+ 1463, can. in 1588)

17de EEUW

1602 H. Telesforus (2de eeuw)

H. Eusebius van Vercelli (+ 370-371)

H. Catharina van Siëna (feest afgeschaft in 1568)

H. Johannes Gualbertus (+ 1078, can. 1193)

Paul V (1605-1621)

1605 H. Ubaldus (+ 1160, can. 1192)

1620 H. Norbertus (+ 1134, can. 1582)

1621 H. Casimirus (+ 1484, can. 1521)

Gregorius XV (1621-1623)

1623 H. Bruno (+ 1101)

H. Joachim (feest afgeschaft in 1568)

H. Birgitta (+ 1373, can. 1391)

Urbanus VIII (1623-1644)

1625 H. Hyacinthus (+ 1267, can. 1594)

1632 H. Stefanus van Hongarije (+ 1088, verheffing 1088)

H. Henricus II (+ 1024, can. 1146)

H. Hermenegildus (+ 585)

H. Patricius (+ tegen 461)

1635 H. Martina (ontdekking van de relieken 1634)

Innocentius X (1644-1655)

1644 H. Ignatius van Loyola (+ 1556, can. 1622)

H. Theresia (+ 1582, can. 1622)

1647 H. Francisca Romana (+ 1440, can. 1608)

1652 H. Carolus Borromeüs (+ 1584, can. 1610)

Alexander VII (1655-1667)

1657 H. Bernardinus van Siëna (feest afgeschaft in 1568)

H. Filippus Neri (+ 1595, can. 1622)

1663 H. Franciscus Xaverius (+ 1552, can. 1622)

1664 H. Petrus Nolascus (+ 1258, cultus bevestigd 1655)

1666 H. Franciscus van Sales (+ 1622, can. 1665, kerkleraar 1877)

Clemens IX (1667-1669)

1668 H. Petrus Celestinus (+ 1296, can. 1313)

Clemens X (1670-1676)

1670 H. Maria-Magdalena van Pazzi (+ 1607, can. 1669)

H. Petrus van Alcantara (+ 1562, can. 1669)

H. Kanut IV (+ 1046)

HH. Engelbewaarders

H. Venantius (datum onbekend)

1671 H. Raymundus van Pennafort (+ 1275, can. 1601)

H. Elisabeth van Hongarije (feest afgeschaft in 1568)

1673 H. Gajetanus van Thienne (+ 1547, can. 1671)

Zal. Innocentius XI (1676-1689)

1680 H. Eduardus de Belijder (+ 1066, can. 1161)

1683 H. Naam v. Maria (voor de bevrijding van Wenen 1683)

1688 H. Franciscus Borgia (+ 1572, can. 1671)

Innocentius XII (1691-1700)

- 1692 H. Laurentius Justinianus (+ 1455, can. 1690)
 1693 H. Margaretha van Schotland (+ 1093, can. 1249)
 1694 H. Johannes van Matha (+ 1213, cultus bevestigd 1666)
 H. Félix van Valois (bestaan twijfelachtig, cultus bevestigd 1666)
 H. Thomas van Villanova (+ 1555, can. 1658)
 H. Filippus Benitius (+ 1285, can. 1691)
 H. Elisabeth van Portugal (+ 1336, can. 1626)
 1696 OLV Middelaars van dankbaarheid
 1697 H. Andreas Corsini (+ 1373, can. 1622)

18de EEUW

Clemens XI (1700-1721)

- 1702 H. Vincentius Ferrerius (+ 1419, can. 1455)
 H. Liborius (4e eeuw)
 1706 H. Hedwig (+ 1243, can. 1267)
 1707 H. Antoninus (+ 1459, can. 1523)
 1713 H. Pius V (+ 1672, can. 1712)
 1714 H. Johannes de Deo (+ 1550, can. 1690)
 1716 Feest van de H. Rozenkrans
 1720 H. Anselmus (+ 1109, kerkleeraar 1720)

Innocentius XIII (1721-1724)

- 1721 H. Naam van Jezus
 1722 H. Isidorus van Sevilla (+ 636, kerkleeraar 1722)

Benedictus XIII (1724-1780)

- 1725 H. Andreas Avellinus (+ 1608, can. 1712)
 1726 Gedachtenis van OLV van de Berg Karmel
 1727 Smarten van de H. Maagd
 H. Rosa van Lima (+ 1617, can. 1671)
 1728 H. Gregorius VII (+ 1085, ingeschreven in het Martyrologium 1583)
 1729 H. Scholastica (+ vers 547)
 H. Petrus Chrysologus (+ 450, kerkleeraar 1729)
 H. Wenceslaus (+ 929)
 H. Johannes a Sancto-Facundo (+ 1479, can. 1690)

Clemens XII (1730-1740)

- 1737 H. Vincentius a Paulo (+ 1660, can. 1737)
 1738 H. Juliana Falconieri (+ 1341, can. 1737)
 H. Johannes van het Kruis (+ 1591, can. 1726, kerkleeraar 1926)
 1739 H. Gertrudis (+ vers 1302)

Benedictus XIV (1740-1758)

Gedurende de 18 jaren van zijn pontificaat weigerde paus Benedictus XIV ieder nieuw feest in te schrijven in de kalender van de Wereldkerk

Clemens XIII (1758-1769)

- 1762 H. Camillus van Lellis (+ 1614, can. 1746)
 1769 H. Jozef Calasans (+ 1648, can. 1767)
 H. Hiëronymus Æmilianus (+ 1537, can. 1767)

Clemens XIV (1769-1774)

- 1770 H. Johannes van Kenty (+ 1463, can. 1767)
 1771 H. Fidelis van Sigmaringen (+ 1622, can. 1726)

Pius VI (1774-1799)

- 1779 H. Johanna de Chantal (+ 1641, can. 1767)
 1784 H. Pascalis Baylon (+ 1592, can. 1690)
 1785 H. Willem (+ 1142)

19de EEUW

Pius VII (1800-1823)

- 1807 H. Franciscus Caracciolo (+ 1608, can. 1807)
 1814 OLV van Zeven Smarten

Leo XII (1823-1829)

- 1823 H. Petrus Damianus (+ 1072, kerkleeraar 1823)

Pius VIII (1829-1830)

- 1830 H. Bernardus (+ 1153, can. 1174, kerkleeraar 1830)

Gregorius XVI (1831-1846)

- 1839 H. Alfonsus de Liguori (+ 1787, can. 1839, kerkleeraar 1871)

- 1842 H.. Aloysius van Gonzaga (+ 1591, can. 1726)

Pius IX (1846-1878)

- 1847 Patroonsfeest van de H. Jozef (feest afgeschaft in 1955)

- 1849 Feest van het Kostbaar Bloed van Jezus

- 1854 H. Titus

- 1856 Feest van het H. Hart van Jezus

- 1861 H. Angela Merici

- 1869 H. Paulus van het Kruis (+ 1776, kan. 1867)

- 1874 H. Bonifatius (+ 764)

Leo XIII (1878-1903)

- 1880 HH. Cyrillus (+ 869) en Methodius (+ 885)

- 1882 H. Cyrillus van Alexandrië (+ 444, kerkleeraar 1882)

- H. Cyrillus van Jeruzalem (+ 386, kerkleeraar 1882)

- H. Justinus (+ 165)

- H. Augustinus van Kantelberg (+ 604-605)

- H. Josafat (+ 1628, can. 1867)

- 1887 Zeven HH. Stichters van de Servieten (13e eeuw, can. 1887)

- 1890 H. Johannes Damascenus (+ 749, kerkleeraar 1890)

- H. Johannes van Capistrano (+ 1456, can. 1690)

- H. Silvester Gozzolini (+ 1267)

- 1897 H. Antonius-Maria Zaccaria (+ 1539, can. 1897)

- 1899 H. Beda de Eerbiedwaardige (+ 735, kerkleeraar 1899)

20ste EEUW

H. Pius X (1903-1914)

- 1904 H. Johannes-Baptista de la Salle (+ 1719, can. 1900)

- 1908 Verschijning van de H. Maagd Maria (Lourdes 1858)

Benedictus XV (1914-1922)

- 1920 H. Efreem (+ 378, kerkleeraar 1920)

- 1921 Feest van de H. Familie

- H. Aartsengel Gabriël

- H. Aartsengel Rafaël

- H. Ireneüs (+ 203)

Pius XI (1922-1939)

- 1925 Feest van Christus Koning

- 1926 H. Petrus Canisius (+ 1527, can. kerkleeraar 1925)

- 1927 H. Theresia van het Kind Jezus (+ 1897, can. 1925)

- 1928 H.. Johannes Maria Vianney (+ 1869, can. 1925)

- H. Johannes Eudes (+ 1680, can. 1925)

- 1929 H. Margaretha-Maria Alacoque (+ 1690, can. 1920)

- 1932 H. Robertus Bellarminus (+ 1621, can. kerkleeraar 1930)

- H. Albertus de Grote (+ 1280, can. kerkleeraar 1931)

- H. Gabriël v.d. Moeder van Smarten (+ 1862, can. 1920)

- Moederschap van de Maagd Maria

- 1936 H. Johannes Bosco (+ 1888, can. 1934)

Pius XII (1939-1958)

- 1940 H. Johannes Leonardi (+ 1609, can. 1938)

- 1942 Feest van het Onbevlekt Hart van Maria

- 1954 Feest van Maria Koningin

1955 Feest van de H. Jozef, Patroon van de arbeiders
H. Pius X

Johannes XXIII (1958-1963)

1959 H. Laurentius v. Brindisi (+ 1619, can. 1881 kerkl.
1959)

1960 H. Gregorius Barbarigo (+ 1697, can. 1960)
H.. Antonius Maria Claret (+ 1870, can. 1950)

Heel dit rapport van na 1568 omvat precies 139 nieuwe feesten op de kalender van 1961: vier 1ste-klasfeesten, negen 2de-klasfeesten, acht gedachtenissen en 118 3de-klasfeesten.

(...) Het zou tamelijk verhelderend zijn, de afkomst van elk van deze feesten te bestuderen.

Op de eerste plaats van de invloeden die zijn uitgeoefend, zou natuurlijk de blijvende bloei van de heiligheid in de Kerk toekomen, waarbij iedere eeuw van christelijk leven aan de volgende eeuw zijn aandeel van nieuwe feesten brengt.

Op een ander vlak zouden wij opmerken dat de 17de eeuw, die [in Frankrijk] dé eeuw van de monarchie was, aan de kalender een processie van gekroonde hoofden toevoegt, terwijl het pontificaat van Leo XIII hem voorzien heeft van de pracht van de Kerkleraren van het Oosten en van de Apostelen van de eenheid.

Wij zouden ook naar voren brengen dat de heiligverklaringen dikwijls de inschrijving van een nieuwe heilige op de wereldkalender hebben meegebracht.

Maar wij zouden ook rekening moeten houden met de rol die de persoonlijke devotie van iedere paus gespeeld heeft. Meer dan één van hen heeft deze eer willen verlenen aan een heilige uit zijn natuurlijke of religieuze familie, uit de provincie waarin hij geboren werd of uit het bisdom waarvan hij bisschop was geweest: zo voerde Sixtus Quintus opnieuw de franciscaanse feesten in die in 1568 afgeschaft waren, Clemens X stelde het feest in van de H. Venantius, patroon van Camerino, zijn vroegere bisschopsstad, Clemens XI schreef de gedachtenis voor van de H. Liborius, die hem had genezen van nierstenen, en Clemens XII – Corsini – verhief het feest van zijn verwant de H. Andreas Corsini tot de dubbele ritus (1731), voor wie hij een prachtige kapel oprichtte in de basiliek van Lateranen (1738). Alles welbeschouwd, maakt het geheel een groot aantal zeer bijkomstige motieven duidelijk, die weliswaar in hun tijd een voorbijgaand belang vertoonden, maar die voor ons niets meer betekenen (...).²

Een poging tot hervorming: de commissie van Benedictus XIV (1740 - 1758)³

Benedictus XIV was tegelijk een canonist en een liturgist. (...) Het plan tot herziening van de Kalender werd uitgewerkt tussen de zomer van 1742 en het voorjaar van 1743, waarin het werd onderworpen aan het oordeel van de paus. De leden van de commissie begonnen met acht regels in te voeren, die ten grondslag zouden moeten liggen aan de keus tussen het handhaven en het afschaffen van feesten.

Volgens dit protocol zijn te handhaven:

1. De feesten van alle heiligen blijven die ingeschreven zijn in de Canon van de Mis
2. en van wie er authentieke Acten of lofspraken van kerkvaders zijn
3. mits zij een oude cultus genieten.
4. Voor de Pausen van Rome wordt teruggegaan tot het gebruik voorafgaand aan de tijd van Gregorius VII, die de toename van hun feesten zag.
5. De Kerkvaders blijven
6. De stichters van religieuze orden blijven
7. De heilige getuigen van de verspreiding van de genade van Christus in de wereld blijven, mits zij al vereerd worden in het Romeins Brevier.
8. De andere heiligen, die niet vallen onder de gestelde regels, zullen weggelaten worden, tenminste als zij niet reeds een wereldomvattende cultus genieten in de Kerk of voor een "urgētissima aliqua peculiaris ratio".

Uit toepassing van deze regels volgde een gedetailleerd plan, dat zijn grondslag vond in de Romeinse Kalender die in gebruik was bij het aantreden van Benedictus XIV. Hij bevatte, buiten de voornaamste feesten, van 1ste en 2de klas, twaalf hoogdubbele, drieëntwintig dubbele, zevenentwintig halfdubbele, drieënzestig enkele en negenentwintig gedachtenissen. We zullen ons ertoe beperken hier een lijst te geven van de afgeschafte feesten en enkele belangrijke veranderingen van data te vermelden.

De feesten die voorgedragen zijn ter afschaffing, zijn de volgende:

- **Januari:** H. Naam Jezus, H. Telesforus, H. Hyginus. H. Kanut, Verloving van de H. Maagd (Proprium van Rome, R), H. Raymundus van Pennafort, H. Emerentiana, H. Martina.
- **Februari:** H. Dorothea, H. Scholastica, HH. Faustina en Jovita, H. Margaretha van Cortona (R)
- **Maart:** Smarten van de H. Maagd, H. Casimir.
- **April:** H. Vincentius Ferrerius, H. Anicetus, H. Soter, H. Marcellinus.
- **Mei:** Kruisvinding (teruggebracht naar 14 september), Verschijning van de H. Michael, H. Antoninus. H. Bonifatius, H. Ubaldus. H. Venantius, H. Bernardinus van Siëna, H. Gregorius VII, H. Eleutherius, H. Johannes I, H. Maria Magdalena van Pazzi, H. Petronilla.
- **Juni:** H. Erasmus, H. Johannes a S. Facundo, HH. Modestus en Crescentia, H. Juliana van Falconiëri, H. Silverius, H. Aloysius van Gonzaga (R), H. Leo II, Gedachtenis van de H. Paulus.
- **Juli:** HH. Rufina en Secunda, H. Pius I, HH. Nabor en Felix, OLV van de Berg Karmel, H. Alexis, HH. Symforosa en haar zeven zonen, H. Margarita, H. Liborius, H. Christina, H. Pantaleon.
- **Augustus:** Vinding van de H. Stefanus, H. Romanus, H. Cassianus, H. Hyacinthus, H. Hippolytus, H. Symforianus, H. Raymundus Nonnatus.
- **September:** H. Gillis, Twaalf heilige Broers, H. Laurentius Justinianus, H. Naam van Maria, Stigmata van de H. Franciscus, de Gezellen van de H. Januarius, de Gezellen van de H. Eustachius, OLV van Dankbaarheid, HH. Cyprianus en Justina, H. Wenceslaus.
- **Oktober:** OLV van de H. Rozenkrans, HH. Placidus en Gezellen, HH. Dionysius, Rustica en Eleutherius, H.

Franciscus Borgia, H. Hedwig, H. Hilarion, HH. Ursula en Gezellen, H. Evaristus.

- **November:** HH. Vitalis en Agricola, H. Andreas Avelinus, HH. Tryfon, Respicius en Nymfa, H. Didacus, H. Gertrudis, H. Elisabeth van Hongarije, H. Pontianus I, H. Johannes van het Kruis, H. Catharina, H. Petrus van Alexandrië.
- **December:** H. Bibiana, H. Petrus Chrysologus, H. Sabbas, Overbrenging van het Huisje van Loreto (R), H. Eusebius van Vercelli, Wachtijd voor de bevalling van OLV (R).

(...) De meeste verplaatsingen van de feesten hebben als doel gehad de superioriteit van de weekdagen van de Vasten te waarborgen. Slechts twee dubbele feesten kunnen gedurende deze tijd vallen, die van de H. Jozef en van Maria Boodschap. Zo wordt de H. Matthias verplaatst naar 21 mei (in de dagen van Hemelvaart), H. Thomas van Aquino naar 28 januari (overbrenging naar Toulouse), H. Gregorius de Grote naar 3 september (wijding), H. Benedictus naar 30 oktober (vanwege een visioen, verteld door H. Gregorius, *Dialogues* 2,35) en de H. Leo de Grote naar 28 juni (verplaatsing, volgens het Gregoriaans Sacramentarium), H. Joachim wordt samengevoegd met de H. Anna, op 26 juli.

Vervolg van pagina 10

Liturgie: Wat is “de goede interpretatie van het Concilie”?

De regel bestaat erin om de regel blijvend achter zich te laten

De situatie die door Vaticanum II is geschapen, gaat zelfs nog veel verder, zoals het volgende zal aantonen. Tijdens deze Mis van 7 maart 1965 heeft Paulus VI de communie aan de gelovigen niet knielend maar staand uitgedeeld. Bij de algemene audiëntie tien dagen later (17 maart 1965) ging het zelfs zover dat de spot werd gedreven met de katholieken die zich beklagden over deze praktijk, die zich toen begon te verspreiden. Maar de staande communie is pas in 1967 toegestaan! Paulus VI maakt dus hen belachelijk (de toon van deze toespraak is ironisch) die het respect eisen voor geldende liturgische normen. Erger nog, volgens hem “wijzen deze klachten op een oppervlakkig gevoel voor religieuze rituelen” (sic). De enig mogelijke conclusie van deze woorden van de paus: een echt gevoel voor de liturgie vereist het overtreden van de wet. Zo is de regel niet meer alleen een non-regel in de vorm van een regel, de regel bestaat erin om de regel te overtreden en om daarbij steeds verder te gaan. Paulus VI bevestigt hier precies de verwijten die dikwijls gedaan worden aan Vaticanum II, dat het een blijvend systeem van dialectische zelfoverstijging is. Omdat, echter, geen enkele gemeenschap kan functioneren volgens het principe dat de wet erin zou bestaan om de wet blijvend te overtreden, concluderen wij, dat het gaat om een voorbeeld waarin de wet vaag is.

Het als een refrain herhaalde bevel: “Gehoorzaam aan het concilie” is dus fundamenteel zinloos, omdat aan een non-wet niet

(...) Gehecht aan de lokale Romeinse traditie, wilden de leden van de commissie van Benedictus XIV graag, tegelijkertijd, open staan voor de heiligheid van de middeleeuwen en de nieuwere eeuwen (41 heiligen van het tweede millennium).

Eerst ontevreden van het plan dat hij veel te voorzichtig vond (!), (...) moest Benedictus XIV toegeven dat de regels goed gefundeerd waren, zoals ze waren opgesteld voor de redactie van het plan dat hem was aangeboden. Maar ook onder de tiara bleef paus Lambertini een onderzoeker en een schrijver. Ook wilde hij zich het recht voorbehouden om de laatste hand te leggen aan het Brevier dat onder zijn naam en door zijn gezag gepubliceerd zou worden. De tijd ontbrak hem echter en, toen hij stierf, stond de liturgische hervorming nog op stapel.

1. Uittreksel uit *Les développements du Sanctoral de Grégoire XIII à Jean XXIII*, La Maison-Dieu nr. 63bis, Parijs 1960.
2. De H. Robertus Bellarminus had, op verzoek van de pausen Gregorius XIII en Sixtus-Quintus, zitting in de commissie die belast was met de herziening van het martyrologium. Vanwaar zijn *De Reformatione Martyrologii Romani (1584)*. De heilige kardinaal was tegen de toevoeging van zoveel Italiaanse heiligen aan de kalender van de Wereldkerk: “De Spanjaarden, de Fransen, de Duitsers en de andere volken zouden reden hebben zich te beklagen: wij verplichten hen om onze heiligen te vereren, zonder te accepteren die van hen te vereren!” (in *Saint Robert Bellarminus*, door James Brodrick, p. 152. Zie ook p. 126).
3. Pierre Journel, *Le renouveau du culte des Saints*, Edizioni liturgiche, Centro liturgico vincenziano, Rome 1986, pp. 47 – 51

te gehoorzamen is. Zoals pater Pagliarani het op het congres van *Si Si No No* van 2010 heeft uitgelegd: als een duidelijke leer ontbreekt, is een beroep op de voorafgaande leer geldig.

1. Gelegen aan nr. 244 van de Via Appia Nuova, werd deze parochie van Alle Heiligen (www.ognisanti.org), gesticht op bevel van de H. Pius X door de H. Louis Orione (www.santo.donorione.org), stichter van het Kleine Werk van de goddelijke Voorzienigheid (www.donorione.org), en canoniek opgericht door Benedictus XV (1919).
2. Deze spirituele verwantschap gaat zo ver dat Mgr. Brandolini, met emotie en fierheid, de herdersring en het borstkruis van Mgr. Bugnini draagt. Hij bezit ook zijn bisschopstaf.
3. Dit artikel van Vita pastorale van februari 2014 is toegankelijk op het volgende adres: http://www.vitapastorale.it/febbraio-2014.htm#I3_riforma-liturgica.jpg
4. Deze kwestie is aangesneden door talrijke liturgisten, vooral Mgr. Klaus Gamber en, meer recent en door de synthese te maken van bijna alle voorafgaande onderzoeken, door pater Uwe-Michael Lang, van een inleiding voorzien door kardinaal Ratzinger: *Conversi ad Dominum. Over de geschiedenis en de theologie van de christelijke gebedsrichting*, Colomba 2008, 142 p., ISBN 978-90-73810-80-8
5. Tekst van de toespraak van de audiëntie bereikbaar op http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/audiences/1965/documents/hf_p-vi_aud_19650317_it.html
6. “Versus Deum per Iesum Christum, in 30 Giorni, 2004/3
7. *La religion de Vatican II*, Uitg. Cercles de tradition, Parijs 2003, pp. 34-36
8. http://www.vatican.va/news_services/liturgiy/details/ns_lit_doc_20091117_lingua-latina_it.html
9. http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/audiences/1969/documents/hf_p-vi_aud_19691126_it.html
10. Tekst van de toespraak van dit Angelus bereikbaar op: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/angelus/1965/documents/hf_p-vi_ang_07031965_it.html
11. *Témoignage d'un expert au concile, APOC-CIEL, Versailles 2002*, in het bijzonder p. 19 en p. 23
12. Rama Coomaraswamy, *The problem with the New Mass*, p. 26, noot 14
13. Een bijna compleet werk van recensie over het werk van de preconciliaire voorbereidende commissie van liturgie is zojuist verschenen: Angelo Lameri, *La Pontificia commissio de sacra liturgia praeparatoria Concilii Vaticani II – Documenti, testi, verbali*, Edizioni Liturgiche, Centro liturgico vincenziano, Rome 2014.
14. http://www.vatican.va/news_services/liturgiy/2008/documents/ns_lit_doc_20080119_marini-battessimi_it.html

Enkele mogelijke hervormingen

Toen Paulus VI de Romeinse liturgie de meest ingrijpende verandering van haar geschiedenis liet ondergaan, verklaarde hij zich te plaatsen in de continuïteit van de hervormingen van Johannes XXIII, van Pius XII, maar ook van Pius X. De kwestie is, het verschil af te bakenen tussen het begrip van *hervorming*, dat heel traditioneel is, en dat van *aggiornamento*, dat bestaat in het aanpassen van de goddelijke eredienst aan de moderne mentaliteit.

Liturgicus

In de 20ste eeuw hebben veel mensen, te beginnen met de H. Pius X, een liturgische hervorming nodig geacht. Gegeven dat enerzijds aan Pius XII de tijd heeft ontbroken om deze taak te volbrengen en anderzijds dat de revolutie van Vaticanum II een ware hervorming heeft verhinderd, vragen wij ons af welke de lijnen zijn van een mogelijke authentieke liturgische hervorming.

Allereerst moeten we onderstrepen dat het er niet om gaat, de wensen van hervormingen te vermeerderen. Wij moeten ons zeker bewust ervan blijven, dat de liturgie, zoals het geloof, een gave is, die wij niet maken maar die wij ontvangen. Zeker, de liturgie bevat elementen van menselijke instelling, onderworpen aan verandering, maar dergelijke wijzigingen vallen niet onder de individuele wil van eenieder. Zij moeten slechts ondernomen worden door het competente gezag en alleen als zij werkelijk in staat stellen de twee doelen van de liturgie beter te dienen: aan God een eredienst te brengen, Zijn majesteit waardig, en de mensen te helpen, zich te heiligen. Zoals de H. Thomas van Aquino het uitlegt (S.T. II, I, q. 97, art. 2): "Wij moeten [dus] een menselijke wet slechts wijzigen als het voordeel dat gebracht wordt aan het algemeen belang opweegt tegen het kwaad dat eraan toegebracht wordt door het feit [van de wijziging]".

We moeten beginnen met een totaaloverzicht van de liturgie, die zich natuurlijk niet beperkt tot de Mis. Het basiselement ervan is de kalender, grondslag van heel de opbouw van de liturgie. Daarna komen de liturgische en sacramentele boeken: het brevier (boek van het goddelijk officie of de getijden), het missaal (boek dat dient voor het celebreren van de Mis en dat het onveranderlijke en het eigen van de heiligen en het tijdeigen bevat), het pontificaal (boek van de liturgische taken, eigen aan de bisschop), het ritueel (boek van de sacramenten en sacramentaliën) en, het geheel overkoepelend, de code van de rubrieken.

De kalender

Als voetstuk van de organisatie van de liturgie is de kalender een complex geheel. Ook is het niet verrassend dat hij dikwijls is veranderd. Dat is op zich niet slecht, vooral voor de heiligenkalender, gegeven de noodzaak om regelmatig nieuwe heiligen toe te voegen, maar de hoofdzaak is dat de veranderingen gebeuren volgens principes die rekening houden met de historische continuïteit van de kalender. We weten dat sommige van de hervormingen van Pius XII op dit gebied beschouwd zijn als moeilijk met de traditie overeenstemmende nieuwigheden. Dat is vooral het geval met het feest van de H. Jozef arbeider (op 1 mei). In het tijdschrift

Itinéraires heeft Jean Crété gewag gemaakt van een poging tot sabotage van de kant van de zeer conservatieve Heilige Congregatie van de Riten toen Pius XII beval heeft, een officie en een Mis samen te stellen voor dit nieuwe feest. Tegenover het oprukken van het atheïsme was het de bedoeling van deze paus, het werk te heiligen en de arbeiders te behoeden voor het marxisme, een beetje zoals de missionarissen, eeuwen geleden, talrijke heidense feesten hadden gekerstend. Het verhindert niet dat dit nieuwe feest accenten van geëxalteerdheid biedt over het menselijk werk ("O magnam dignitatem laboris" – O grote waardigheid van de arbeid), die precies meer menselijk dan bovennatuurlijk schijnen en het minder als de viering van de H. Jozef doen lijken dan als die van de sociale eisen. Misschien zullen we moeten terugkomen op deze "christelijke dag van de arbeid", des te meer omdat er een feest van de H. Eligius bestaat, een heel geschikt voorbeeld van de christelijke arbeid dat vandaag nog heel populair is in de arbeiderswereld.

Wij zouden ook een meer logische of chronologische verdeling van de feesten van Onze Lieve Vrouw in het liturgisch jaar kunnen wensen. Zo zou het feest van de Visitatie gevierd worden vóór de geboorte van de H. Johannes de Doper (bijv. op 31 mei), en op de Tenhemelopneming (15 augustus) zouden volgen Maria Koningin (22 augustus) en Maria Middelaars (31 augustus). Het Onbevleete Hart zou verplaatst kunnen worden naar 13 mei, als verwijzing naar Fatima (en de H. Robertus Bellarminus, nu gevierd op 13 mei, zou verplaatst worden naar zijn *dies natalis*, "geboortedag", op 17 september).

Het goddelijk officie

In de 20ste eeuw, voor het conciliaire *aggiornamento*, is de Romeinse liturgie van de getijden hervormd door de H. Pius X en Pius XII. Hoewel hij het kloosterbrevier intact heeft gelaten, had de eerste ondernomen wat waarschijnlijk de meest fundamentele herziening is van heel de geschiedenis van het Romeinse brevier. Na zo diepe wijzigingen moeten we ons tevreden stellen met enkele detailvoorstellen. In de Donkere Metten (metten en lauden) van het Heilig triduum, worden de flexae van bepaalde psalmen gezet op andere plaatsen dan die waarop zij zich in dezelfde psalmen bevinden tijdens de rest van het jaar. Dit detail, dat niets toevoegt, verstoort de koren en laat hen fouten maken met het psalmgezag. We moeten ook vermelden dat het wenselijk zou zijn, de interpunctie van de psalmen en de lezingen van het goddelijke officie aan de actuele topografische praktijken aan te passen. Ten slotte, zouden wij niet moeten terugkeren tot de originele versies van de hymnen van het officie, die herschreven zijn in heidens Latijn in de

Renaissance? Vreemd genoeg is dit punt uiteindelijk in de postconcliaire liturgie van de getijden geregeld. Te midden van zoveel vernielingen is trouwens het zo dat het aggrionamento van Paulus VI enkele geïsoleerde punten van echte hervorming bevat, die aangenomen hadden kunnen worden door zijn traditionele voorgangers.

Het pontificaal

In het pontificaal zouden wij kunnen terugkomen op bepaalde vereenvoudigingen, zelfs onderdrukkingen van symbolen, die zijn uitgevoerd door Johannes XXIII, in de zegeningen of de wijdingen van voorwerpen. Laten we ook eenvoudig de prefatie bij de wijding van priesters noemen. Mgr. Tissier¹ zelf erkent dat, heel precies op twee punten ("et" in plaats van "ut" en "in his famulis" in plaats van "in hos famulos") de formule van Paulus VI een grotere precisie brengt in de theologie van het priesterschap. Een dergelijke verbetering zou prima aangebracht kunnen worden in de traditionele ceremonie van de wijding.

Het missaal

In de Mis, eigen en tijdeigen, concentreren zich de meeste mogelijke hervormingen. De Dominicaanse Pater Calmel geeft toe dat op het ogenblik van de conciliaire hervormingen, "er zeker enkele verbeteringen aan te brengen waren in het missaal" en vervolgt: "ik had er minder afkeer van dan wie ook, bijvoorbeeld enkele oude prefaties toe te voegen, de kniebuigingen niet zo te vermeerderen". Dat zijn volstrekt begrensde veranderingen. Ook voegt hij eraan toe: "Maar Paulus VI heeft iets heel anders gedaan (zelfs als hij dat ook heeft gedaan)".² Als doctor in de liturgie van het Pauselijk Instituut St.-Anselmus, neemt pater Romano Tommasi een zeer omzichtige benadering aan, door te waarschuwen, in navolging van St. Thomas, tegen een excessieve neiging tot hervormingen: "Het zou moeilijk zijn, absoluut noodzakelijke hervormingen te vinden. Zelfs na goed zoeken, moet ik zeggen dat het missaal van 1962 een werk van precisie, van eenvoudigheid en van edel decorum ter ere van Onze Heer is. Er zijn heel weinig zaken die een verbetering eisen".³ Pater Tommasi past een verstandige methode toe als hij voorstelt te hervormen door zo min mogelijk aan de teksten te komen en door eerst aan de rubrieken te werken. Dat is de "lichtste" manier van hervormen en, door de omvang van de veranderingen te beperken, is zij zeker in de geest van de Kerk.

Wij kunnen trouwens de hervormingen onderscheiden, die veranderingen van de rubrieken zouden vereisen en die welke al toegestaan zijn door de rubrieken, maar in het algemeen niet benut zijn. Laten wij beginnen met de laatste.

- In de hoogmissen gaat iedereen in het algemeen zitten bij het Gloria en het Credo. Dat is moeilijk in overeenstemming te brengen met de geest van de liturgie en het is trouwens niet verplicht. Als wij een ogenblik denken aan de teksten die wij zingen, dan is het psychologisch onmogelijk een lofprijzing uit te spreken, of zijn geloof te belijden terwijl wij zitten. Het is veelzeggend dat bij het vormsel, wanneer de bisschop de vormelingen het Credo, het Onze Vader en het Weesgegroet laat opzeggen, hij hun vraagt op te staan om hun geloof te belijden. Nu het Gloria

en het Credo van de Mis: volgens een algemeen principe moet men niet zitten bij het zingen (waarbij de psalmen langzamerhand uitzondering hebben gemaakt op deze regel). Daar de liturgische zin verloren is gegaan op dit punt, zou het nuttig zijn dat een rubriek oplegt te blijven staan tijdens deze twee gezangen. Dat is trouwens wat Paulus VI heeft gedaan, daar, sinds 1969, het artikel 43 van de IGMR het Gloria en het Credo noemt onder de momenten waarop de gelovigen moeten staan. Dat is typisch een authentieke hervorming te midden van de vernielingen van Paulus VI. Wij kunnen haar trouwens onmiddellijk in werking stellen, omdat de algemene rubriek nr. 523 van het traditionele missaal de keus laat: "*Sacerdos sedere potest*" (de priester mag gaan zitten).

- Geen enkele rubriek schrijft het ogenblik voor om de communiebank te sluiten. In de praktijk wordt hij dikwijls gesloten bij het Agnus Dei. Bepaalde tridentijnse priesters hebben een authentieke liturgische zin bewaard en laten hem sluiten bij het Offertorium of bij het Sanctus, maar zij zijn weinig talrijk. De eerste functie van de communiebank is, een afsluiting te zijn tussen het altaar en het schip. In het Engels heet hij trouwens "*altar rail*". Hij maakt het onderscheid tussen het ambtspriesterschap en het algemeen priesterschap, de leken en de geestelijkheid. De betekenis van de communiebank is dus vooral *theologisch*. Zijn functie van balustrade voor de ontvangst van de communie is niet te verwaarlozen, maar zij komt op de tweede plaats. Gegeven het verlies van het theologisch en liturgisch inzicht op dit gebied, zou het misschien nuttig zijn dat een rubriek voorschrijft, de communiebank te sluiten bij het offertorium (begin van de eucharistische liturgie) of bij het

Sanctus (begin van de canon), opdat het christenvolk de volledige betekenis van dit liturgische meubel terugkrijgt.

- In *Mediator Dei*, heeft Pius XII aangemoedigd, in iedere Mis hosties te gebruiken, die tijdens diezelfde Mis geconsecreerd zijn en de hosties van het tabernakel vooral voor de ziekencommunies te gebruiken. De communie bestaat immers uit het nuttigen van het slachtoffer van het Misoffer. Door de hosties van het tabernakel te delen, wordt de band tussen het opofferen van het slachtoffer en het daarna nuttigen, verbroken. We moeten overigens opmerken dat de priester in alle Oosterse riten aan de gelovigen hosties geeft die zojuist geconsecreerd zijn. Liever dan de communie terug te brengen tot een statische zaak (een blijvende voorraad, waaruit de priester even goed tijdens de Mis als erbuiten kan putten, dus zonder band met deze laatste), benadrukt deze manier van doen dat het lam dat zojuist geofferd is, als voedsel wordt uitgedeeld. Niet alleen heeft Pius XII deze praktijk aangemoedigd, maar het is duidelijk dat er niets tegen is: hij hoeft slechts in praktijk gebracht te worden.
- Nu wordt, in de traditionele liturgie, de vredeskus alleen tussen geestelijken gegeven. Hij gaat uit van het altaar, gaat door het heiligdom, wordt daarna doorgegeven aan eventuele geestelijken in het koor, maar verlaat het koor niet. Het is interessant op te merken, dat in het Oosten, met uitzondering van de Byzantijnse ritus, alle riten de vredeskus doorgeven naar de gelovigen in het schip, op hiërarchische wijze, met een gestileerd en stemmig gebaar. Op het ogenblik van de breking van het Brood "zou het niet moeilijk zijn, en de rubrieken staan het toe, onder de gelovigen het instrument genoemd 'vredeskus' te laten rondgaan".⁴ Het zou niet gaan om archeologisme, omdat in België, in de Requiemmissen, nog een dergelijke praktijk bestaat bij de offerande, wanneer de gelovigen het Agnus Dei komen kussen.

Laten wij nu enkele wijzigingen bekijken die een rubrieksverandering zouden vragen.

- Eerwaarde Grégoire Celier en Ingrid de Crayencour hebben het vooroordeel weerlegd dat het schema van de lezingen van het missaal van 1970 beter zou zijn dan dat van het missaal van 1962.⁵ Alle twee geven toch toe, dat men een verrijking van het schema van de lezingen van het traditionele missaal in overweging zou kunnen nemen. Sinds meer dan een eeuw ontbreken de serieuze suggesties daarover niet. Laten we er enkele nemen.

In de schetsen van de voorbereidende liturgische commissie voor het Concilie⁶, staat bijvoorbeeld een zeer grondig bestudeerd voorstel van Kahlefeld, waarvan het gedeelte dat gaat over de Advent buitengewoon interessant is. De Missen van de Advent herhalen immers dikwijls dezelfde lezingen (van de voorafgaande zondag).

Mgr. Klaus Gamber brengt in herinnering dat er lange tijd facultatieve supplementaire lezingen hebben bestaan, eigen aan sommige plaatsen.⁷ Deze plaatselijke tradities, gewijd door het gebruik en volkomen achtenswaardig,

zouden gebruikt kunnen worden om het Romeinse lezingenschema te verrijken.

Een van de vruchtbaarste opmerkingen in dit opzicht is ongetwijfeld die van kanunnik Rose (Namen), die raadgevend lid was van het *Consilium*. De beste verrijking van het lezingenschema zou die zijn, welke de lezingen van de Quatertemperdagen als basis zou nemen. Op de Quatertemperzaterdag stelt de Kerk immers tot vijf lezingen voor naast het epistel en het evangelie. Dat zou een uitstekende basis gevormd hebben om een grotere keuze van lezingen uit te strekken over het geheel van het jaar.⁸ Helaas heeft Paulus VI juist het tegenovergestelde gedaan, door de Quatertemperdagen te onderdrukken onder het mom van ze facultatief te maken.⁹

- In ieder geval zou in het proprium van het missaal een verrijking aan priefaties welkom zijn. Overigens, onder nieuwe tamelijk twijfelachtige vindingen zijn bepaalde "nieuwe" priefaties van Paulus VI oude, heringevoerde priefaties. We moeten vooral denken aan die van het huwelijk. Deze kwestie van de priefaties is één van de meest algemeen erkende in de tridentijnse wereld en, op een enigszins verschillende wijze moet opgemerkt worden dat de Priesterbroederschap St. Pius X in haar kring, over de hele wereld, priefaties gebruikt die theoretisch voorbehouden zijn aan Frankrijk en België. Dat is een dubbel spoor dat een verrijking mogelijk zou maken, zonder nieuwe priefaties te moeten creëren.
- In de gezongen Missen is de celebrant verplicht, alle door het koor gezongen gedeelten van zijn kant te bidden. "Deze verdubbeling, legt pater Tommasi uit, is vanuit historisch en liturgisch oogpunt onverdedigbaar".¹⁰ Immers, in de gelezen Mis, als de priester het Kyrië, het Credo en de wisselende gezangen van de dag leest, is dat heel eenvoudig omdat er geen koor is, maar de uitvoering van deze teksten is een taak van het koor, niet van de priester. "De hervormingen van het missaal in 1962 hadden daarin al voorzien voor het epistel en het evangelie [gezongen door de subdiaken en de diaken] in de plechtige Mis. Een echte hervorming zou ongetwijfeld aan de priester toegestaan hebben, het Credo, het Gloria enz. te zingen samen met het koor en de gelovigen. Op dat punt heeft het missaal van 1965 een geheel verdedigbare verandering in de rubrieken uitgevoerd".
- Tegenwoordig gaat de priester, in de gelezen Missen, een eerste keer het altaar op om de kelk neer te zetten, het corporale open te vouwen en het missaal te openen. Alleen de prelaten mogen de kelk op het altaar plaatsen vóór het begin van de Mis. Zou het, om heel zijn betekenis te geven aan het opgaan van de priester na de voetgebeden, niet nuttig zijn deze eerste opgang weg te laten? Een dergelijke hervorming zou kunnen voorschrijven dat de kelk op de credens blijft tot aan het offertorium. Deze manier van doen zou trouwens het voordeel hebben, beter de nadruk te leggen op onderscheid tussen Mis van de catechumenen en Mis van de gelovigen.
- In de Missen van de vasten wordt de postcommunio gevolgd door een laatste gebed, genoemd "oratio super po-

pulum" (gebed over het volk). Het wordt ingeleid door de oproep van de diaken (of, bij gebrek, van de priester): "Inclinate capita vestra Deo" (Buigt uw hoofden voor God). Helaas zien wij over het algemeen niemand het hoofd buigen. Wat betekent dus deze waarschuwing als niemand er rekening mee houdt? De woorden hebben een betekenis, die het christenvolk vergeten schijnt te hebben, of dat ze het Latijn niet meer verstaan. Er zou dan misschien ook een rubriek nodig zijn om aan te geven dat, op deze plaats, het volk het hoofd moet buigen.

Goede Week

De hervorming van de Goede Week door Pius XII was, volgens het woord van kardinaal Antonelli, "de belangrijkste daad in de geschiedenis van de liturgie sinds de H. Pius V".¹¹ Zij was ook – en blijft – een van de meest omstreden liturgische reorganisaties sinds de tridentijnse hervorming. Bij wijze van voorbeeld: deze laatste jaren heeft een aantal zeker niet gefixeerde of kleingeestige elektronische publicaties (sommige zelfs voortkomend uit de biritualistische wereld) juist bedachtzame en serieuze kritieken uitgezonden over de Goede Week van 1955. Moeten wij er een teken in zien dat deze hervorming van Pius XII per slot van rekening niet zo goed is geaccepteerd en dat zij opnieuw geëvalueerd zal worden op de dag dat de liturgische kwestie opnieuw zal worden bestudeerd?

De meest gedenkwaardige kritiek op de Goede Week van Pius XII is ongetwijfeld die van Mgr. Gromier, consultor bij de H. Congregatie van de Riten en lid van de Pauselijke Academie van liturgie.¹² Van een overdreven zure stijl, brengt zij toch stevig geargumenteerde bedenkingen tot uitdrukking. Laten we eenvoudig enkele zinnen citeren van een onderzoek¹³ dat zich erop beroept: "De veranderingen zijn niet beperkt tot kwesties van tijden, die rechtmatig veranderd hadden kunnen worden". Om slechts één opmerking te geven: "Op Palmzondag is er een naar het volk gekeerd ritueel; op Witte Donderdag hebben leken toegang tot het koor; op Goede Vrijdag is er minder eerbetoon zoals dat verplicht aan het Heilig Sacrament en dat bederft de verering van het kruis; op Paaszaterdag krijgt niet alleen de hervormingsgeest van de deskundigen de vrije loop, maar ook wordt de symboliek over de erfzonde en over het doopsel als toegangspoort tot de Kerk ondermijnd". Overigens moeten we opmerken dat in de paaswake de lezingen verplicht zijn teruggebracht van 12 naar 4. Zou men deze reductie niet facultatief kunnen maken, opdat de priesters die er de mogelijkheid toe hebben de 12 traditionele lezingen kunnen laten voorlezen, die van het grootste belang zijn om de geschiedenis van het heil uiteen te zetten in deze grote nacht van de verlossing?

Paus Pius XII heeft reden gehad om de Goede Week te hervormen, maar een hervorming doet de traditie opleven door haar te respecteren. Op sommige punten heeft Pius XII zich laten meeslepen door progressieve elementen, die vervolgens "in een laboratorium" een nieuwe ritus fabriceerden onder Paulus VI. Laten wij eenvoudig pater Braga citeren, rechterhand van Mgr. Bugnini, die de hervorming van de paaswake openlijk vergeleek met "een stormram die is doorgedrongen in het bolwerk van onze liturgie".¹⁴ Laten we niet vergeten dat, zoals *Disputationes Theologicae* het duidelijk aantoont, met bewijzen ter ondersteuning, Johannes XXIII, conservatief op het gebied van liturgie, in 1959 de Goede Vrijdag opdroeg volgens de gebruiken van vóór Pius XII. Het is dus waarschijnlijk dat de Kerk eens de Goede Week van 1955 zal herzien, door eruit te verwijderen wat slecht is en erin te houden wat goed is.

De hierboven voorgestelde punten zijn slechts enkele voorbeelden van wat mogelijk zou zijn om te hervormen vanuit een traditioneel oogpunt, dat wil zeggen om aan God een mooiere eredienst te brengen en de heiliging van de gelovigen beter te verzekeren. Op dit gebied is de zalige kardinaal Schuster een van de beste bronnen, die voorstelde vooral de priefaties en de votiefmissen te verrijken.¹⁵ Samenvattend: een hervorming in de zin waarin de geest van de Kerk haar bedoelt, bestaat in het bedachtzaam aanbrengen van verbeteringen in een perspectief van continuïteit en niet om, zoals Paulus VI het gedaan heeft, een stortvloed uit te vaardigen van veranderingen die erin bestaan om alles nieuw te maken. Wij begrijpen zo waarom Mgr. Lefebvre heeft besloten zich aan de rubrieken van Johannes XXIII te houden. Kortom, het is van belang in de geest van de Kerk te blijven, die deze materie toevertrouwt aan het leergezag, dat als missie heeft de liturgie langzaam te laten groeien zoals een plant, zonder ooit haar uit het niets te fabriceren als een nieuwe machine.

1. Zie <http://tradinews.blogspot.be/2014/1/mgr-tissier-de-mallerais-fspx-un-peu.htm>
2. Pater Jean-Dominique Favre, Le Père Roger-Thomas Calmel, Uitg. Clovis 2012, p. 443
3. Interview met Stéphane Wailliez, in *Catholica* nr. 86, Parijs 2004-2005, p. 68.
4. Dom Pius Parsch, *Het Heilig Misoffer*, het middelpunt van onze eredienst, uitg. J. R. van Rossum, Utrecht 1937
5. Lettre à nos frères prêtres nr. 38 en *Informatieblad* november-december 2008.
6. In Angelo Lameri, *La Pontificia commissio de sacra liturgia praeparatoria Concilii Vaticani II* – Documenti, testi, verbali, Edizioni Liturgiche, Centro liturgico vincenziano, Rome 2014, p. 59-63.
7. *Die Reform der römischen Liturgie*, Uitg. Synaxis, Berching.
8. De zalige Alfredo Schuster, aartsbisschop van Milaan en voortreffelijk liturgist, stelde ook voor om supplementaire lezingen in te voeren, om het lezingenschema te verrijken zonder er enige schade aan toe te brengen.
9. Interview met Stéphane Wailliez in de *Courier de Rome*, juni 2004. Nederlandse vertaling in *Catholica* 2003.
10. Romano Tommasi, op. cit., p.67.
11. Ferdinando Antonelli, *La riforma liturgica della Settimana Santa: importanza, attualità, prospettive*, in *La restaurazione liturgica nell'opera di Pio XII. Atti del primo Congresso Internazionale di Liturgia Pastorale, Assisi-Roma, 12-22 settembre 1956*, Genua 1957.
12. *La semaine sainte restaurée*, *Opus Dei* 1962, pp. 76-90. Men vindt haar ook op http://civitas-dei.eu/gromier_fr.htm
13. <http://disputationes.over-blog.com/article-liturgie-de-la-semaine-sainte-70964895.html> en
14. <http://disputationes.over-blog.com/article-la-reforme-de-la-semaine-sainte-dans-les-annees-1951-1956-iii-72134382.html>
15. Carlo Braga, « Maxima Redemptionis Nostrae Mysteria » 50 anni dopo (1955-2005), in *Ecclesia* Orans 23 (2006).
16. Zie zijn monumentaal *Liber Sacramentorum*, note storiche e liturgiche sul messale romano (Marietti, Turijn-Rome 1930), in maar liefst 9 delen.

Brief aan vrienden en weldoeners

Beste Vrienden en Weldoeners,

+ Bernard Fellay, Algemeen Overste

Als de heiligverklaring van Johannes XXIII en van Johannes Paulus II op 27 april a.s. plaats heeft, zal zij een tweevoudig probleem brengen voor het geweten van de katholieken. Ten eerste het probleem van de heiligverklaring als zodanig: hoe is het mogelijk, enerzijds de initiatiefnemer van het Tweede Vaticaans Concilie en, anderzijds de paus van Assisi en die van de rechten van de mens, als voorbeeld van heiligheid aan heel de Kerk te geven? Maar ook, en veel diepgaander, het probleem van wat een feestelijke erkenning van katholieke authenticiteit zal schijnen. Hoe is het mogelijk dat het zegel van de heiligheid gedrukt wordt op

de leerstellingen van een dergelijk Concilie, die heel de houding van Karol Wojtyła geïnspireerd hebben en waarvan de funeste vruchten het ondubbelzinnige teken van de zelfvernietiging van de Kerk zijn? Dit tweede probleem geeft uit zichzelf zijn oplossing: de dwalingen in de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie en in de hervormingen die zijn gevolgd, vooral de liturgische hervorming, zouden niet het werk kunnen zijn van de H. Geest, die tegelijk Geest van waarheid en Geest van heiligheid is. Daarom lijkt het ons noodzakelijk om in herinnering te brengen, welke de belangrijkste dwalingen zijn, en welke de fundamentele redenen, waarom wij de vernieuwingen van het Concilie en de hervormingen die eruit zijn voortgekomen niet kunnen onderschrijven, evenmin als deze heiligverklaringen die in feite Vaticanum II zouden willen "heilig verklaren".

Dit is de reden waarom wij, met kracht protesteren tegen deze heiligverklaringen en de onderneming die de Kerk sinds het Tweede Vaticaans Concilie bederft, aan de kaak stellen.

Hierbij de belangrijkste elementen.

I – Het Concilie

"Terwijl het Concilie zich voorbereidde om een lichtende wolk te zijn in de wereld van tegenwoordig, en als de concilievaders gebruik gemaakt hadden van de vóór het Concilie bewerkte ontwerp teksten waarin een plechtige belijdenis stond van de zekere leer over de moderne problemen, toch kunnen en moeten we helaas beweren dat het Concilie, bijna algemeen in alle teksten, toen vernieuwingen heeft ingevoerd, en daarmee de zekerheid van waarheden aan het wankelen heeft gebracht, waarheden die door het authentieke

Leergezag van de Kerk geleerd werden als definitief behorend tot de schat van de Traditie. [...] Over deze fundamentele punten werd de traditionele leer duidelijk en unaniem onderwezen aan de katholieke universiteiten. Welnu, talrijke teksten van het Concilie over deze waarheden maken het voortaan mogelijk eraan te twifelen. [...] Gedwongen door de feiten moeten we dus vaststellen dat het Concilie op een onbegrijpelijke manier de verspreiding van liberale dwalingen heeft bevorderd"¹.

II – Een oecumenische opvatting van de Kerk.

De uitdrukking "subsistit in" (*Lumen gentium*, 8) houdt in, dat er een tegenwoordigheid en een handeling van de Kerk van Christus zou zijn in de afgescheiden christelijke gemeenschappen, buiten de Kerk van Christus in de katholieke Kerk. In deze betekenis genomen, ontkent zij de strikte identiteit tussen de Kerk van Christus en de katholieke Kerk, die tot nu toe altijd geleerd is, vooral door Pius XII, tot twee keer toe, in *Mystici corporis*² en in *Humani generis*³. De Kerk van Christus is als zodanig aanwezig en handelt, dat wil zeggen als de enige ark van het heil, alleen daar waar de stedehouder van Christus is. Het mystiek Lichaam waarvan deze het zichtbare hoofd is, is volstrekt identiek met de Rooms-katholieke Kerk.

Dezelfde verklaring (LG 8) erkent ook de tegenwoordigheid "van heilbrengende elementen" in niet-katholieke christelijke gemeenschappen. Het decreet over de oecumene doet er nog een schepje bovenop door te verklaren dat "de Heilige Geest niet weigert zich te bedienen van die Kerken en gemeenschappen als heilmiddelen, waarvan de kracht voortkomt uit de volheid van genade en waarheid die is toevertrouwd aan de katholieke Kerk" (UR 3).

Dergelijke verklaringen zijn niet verenigbaar met het dogma "Buiten de Kerk geen heil", opnieuw verklaard door de Brief van het Heilig Officie van 8 augustus 1949. Een afgescheiden gemeenschap zou zich niet kunnen lenen voor het ingrijpen van God, omdat haar afscheiding een verzet is tegen de Heilige Geest. De waarheden en de sacramenten die zo'n gemeenschap eventueel heeft bewaard, kunnen slechts een heilbrengend effect brengen; maar dat heilbrengend effect is zeker niet vanuit de verkeerde principes die het bestaan van deze gemeenschappen motiveren en hun scheiding van het mystiek Lichaam van de katholieke Kerk met zich meebrengen, waarvan de stedehouder van Christus het zichtbare hoofd is.

De verklaring *Nostra aetate* beweert dat de niet-christelijke godsdiensten "dikwijls een straal van de waarheid brengen, die alle mensen verlicht", hoewel deze in Christus "de volheid van het godsdienstig leven" moeten vinden en de katholieke Kerk "beschouwt met een ernstig respect deze manieren van handelen en leven, deze regels en leerstellingen" (NA, 2). Een dergelijke

bewering valt onder hetzelfde verwijt als de voorgaande. Namelijk dat in de ketterij of het schisma, de sacramenten, de gedeeltelijke geloofswaarheden en de Schrift in een toestand van afscheiding zijn met het mystieke Lichaam. Daarom kan de sekte die ze gebruikt, als zodanig niet de kerkelijke bemiddeling tot stand brengen noch kan zij deel hebben aan het heil, omdat ze verstoken is van de bovennatuurlijke genade. Datzelfde moeten we zeggen van de manieren van denken, leven en handelen, zoals zij bestaan in de niet-christelijke godsdiensten.

Deze teksten van het concilie bevorderen al de latitudinaristische opvatting van de Kerk, veroordeeld door Pius XI in *Mortalium animo*, evenals het godsdienstig indifferentisme dat ook veroordeeld is door alle pausen van Pius IX tot Pius XII⁴. Alle initiatieven die geïnspireerd worden door de oecumenische en interreligieuze dialoog, waarvan de bijeenkomst van Assisi van 1986 het meest zichtbare voorbeeld blijft, zijn slechts de realisatie, “de duidelijke illustratie, de les van de dingen en de begrijpelijke catechese voor allen” (Johannes Paulus II) van deze conciliaire lessen. Maar zij brengen ook het indifferentisme tot uitdrukking, dat veroordeeld is door Pius XI, als hij de hoop veroordeelt “dat het zonder moeilijkheid mogelijk zou zijn de volkeren, ondanks hun godsdienstige verschillen, te brengen tot een broederlijke overeenstemming over de belijdenis van bepaalde leerstellingen, die beschouwd worden als een gemeenschappelijk fundament van geestelijk leven. [...] Zich aansluiten bij verdedigers en verspreiders van dergelijke leerstellingen staat gelijk met zich totaal verwijderen van de goddelijk geopenbaarde godsdienst”⁵.

III – Een collegialistische en democratische opvatting van de Kerk

1.

Nadat de concilieteksten de geloofseenheid van de Kerk aan het wankelen hebben gebracht, hebben deze teksten haar ook ondermijnd in haar bestuur en haar hiërarchische structuur. De uitdrukking “subjectum quoque” (LG 22) wil zeggen dat het bisschoppencollege met de paus als opperhoofd verenigd, afgezien van de paus alleen, ook het gewone en permanente subject is van de hoogste en universele jurisdictiemacht in de Kerk. Dat is de open deur naar een vermindering van de macht van de paus, zelfs naar het ter discussie stellen ervan, op het gevaar af de eenheid van de Kerk in gevaar te brengen.

Deze gedachte van een dubbel permanent subject van het oppergezag is immers tegengesteld aan de leer en de praktijk van het leergezag van de Kerk, vooral aan de constitutie *Pastor aeternus* van het Eerste Vaticaans Concilie (DS 3055) en aan de encycliek *Satis cognitum* van Leo XIII. Want alleen de paus bezit op gewone en constante manier de oppermacht, die hij alleen doorgeeft in buitengewone omstandigheden aan de concilies, al naargelang hij het gepast oordeelt.

2.

De uitdrukking “het algemeen priesterschap” eigen aan de gedoopten, onderscheiden van “het ambtspriesterschap” (LG 10) geeft niet aan dat alleen het tweede begrepen moet worden in de ware en eigenlijke betekenis van het woord, terwijl het eerste alleen begrepen wordt in de mystieke en geestelijke betekenis.

Dit verschil was duidelijk verklaard door Pius XII in zijn Toespraak van 2 november 1954. Dit verschil ontbreekt in de Concilieteksten en zet de deur open voor een democratische oriëntatie van de Kerk, veroordeeld door Pius VI in de Bul *Auctorem fidei* (DS 2602). Deze tendens om het volk te laten deelnemen aan de uitoefening van de macht wordt teruggevonden in de toename van allerlei soorten instellingen, in overeenstemming met het nieuwe canoniek recht (canon 129 § 2). Zij verliest het onderscheid tussen geestelijken en leken uit het oog, dat toch van goddelijk recht is.

IV – Valse natuurlijke rechten van de mens

De verklaring *Dignitatis humanæ* toont duidelijk het bestaan van een vals natuurlijk recht van de mens op het gebied van godsdienst. Tot nu toe kende de Traditie van de Kerk unaniem aan de niet-katholieken het natuurlijk recht toe om niet door de civiele machten gedwongen te worden tot hun aansluiting (door inwendige intentie en door uitwendige beoefening) bij de enige ware godsdienst en de Traditie rechtvaardigde, hoogstens in bepaalde omstandigheden, een zekere tolerantie in de uitoefening van valse godsdiensten, in het openbaar. Vaticanum II kent bovendien aan iedere mens het natuurlijke recht toe om niet verhinderd te worden door de civiele machten om in het openbaar een valse godsdienst uit te oefenen, en Vaticanum II maakt er aanspraak op om dit natuurlijk recht van exemptie van iedere verhindering van de kant van de maatschappelijke autoriteiten als een civiel recht te erkennen. De enige juridische grenzen aan dit recht zouden die van de zuiver civiele profane orde van de maatschappij zijn. Het Concilie legt zo aan de civiele overheden een verplichting op, niet meer te discrimineren op godsdienstige motieven, en de juridische gelijkheid tussen de ware godsdienst en de valse godsdiensten in te voeren.

Deze nieuwe sociale leer is in tegenspraak met de onderrichtingen van Gregorius XVI in *Mirari vos* en van Pius IX in *Quanta cura*. Zij baseert zich op een verkeerde opvatting van de menselijke waardigheid, zuiver ontologisch en niet moreel. Bijgevolg leert de constitutie *Gaudium et spes* het principe van de autonomie van het wereldlijke (GS 36), dat wil zeggen de ontkenning van het sociale koningschap van Christus, dat toch geleerd is door Pius XI in *Quas primas*, en zet uiteindelijk de deur open voor een wereldlijke maatschappij die onafhankelijk is van de geboden van God.

V – De protestantisering van de Mis

De nieuwe ritus van de Mis “verwijdert zich op indrukwekkende wijze, zowel in het geheel als in detail”⁶ van de katholieke definitie van de Mis, zoals zij voortkomt uit de onderrichtingen van het concilie van Trente. Door haar weglatingen en haar dubbelzinnigheden, vermindert de nieuwe ritus van Paulus VI de identificatie van de nieuwe Mis met het Kruisoffer, zodanig dat de nieuwe Mis er veel minder op dit Offer lijkt en meer op een eenvoudige gedachtenis. Deze hervormde ritus verhult ook de rol van de priester ten gunste van de handeling van de gemeenschap van de gelovigen. Hij vermindert ernstig de uitdrukking van het verzoenende doel van het Misoffer, dat wil zeggen de uitboeting en de genoegdoening van de zonde.

Deze tekortkomingen verbieden deze nieuwe ritus als legitiem te beschouwen. In het verhoor van 11-12 januari 1979, op de vraag gesteld door de Congregatie voor de Geloofsleer: "Houdt u staande dat een katholieke gelovige kan denken en verklaren, dat een sacramentele ritus, in het bijzonder die van de Mis, erkend en uitgevaardigd door onze Heilige Vader de Paus niet in overeenstemming kan zijn met het katholieke geloof of *favens hæresim?*" heeft Mgr. Lefebvre geantwoord: "Deze ritus op zichzelf belijdt niet het katholieke geloof op een even duidelijke manier als de oude Ordo missae en bijgevolg kan hij de ketterij bevorderen. Maar ik weet niet aan wie ik hem moet toeschrijven noch of de paus er verantwoordelijk voor is. Wat verbijstert, is, dat een Ordo missae van protestantse smaak en dus *favens hæresim* verspreid is kunnen worden door de Romeinse curie"⁷. Deze ernstige tekortkomingen verbieden ons, deze nieuwe ritus als legitiem te beschouwen, het opdragen ervan uit te voeren en aan te raden hem bij te wonen of er actief aan deel te nemen.

VI – Het nieuwe Wetboek, uitdrukking van de conciliaire vernieuwingen.

Volgens Johannes Paulus II zelf vraagt het nieuwe Kerkelijk Wetboek van 1983 "een grote inspanning" om de onder-richtingen van het Tweede Vaticaans Concilie "te vertalen naar canonieke taal"⁸, dit met inbegrip – en vooral – van de ernstig foute punten die tot nu toe gesignaleerd zijn. "Onder de elementen die het werkelijke en authentieke beeld van de Kerk karakteriseren", legt Johannes Paulus II nog uit, "moeten we vooral het volgende op de voorgrond plaatsen: de leer volgens welke de Kerk zich vertoont als het Volk van God en het hiërarchisch gezag als dienst; de leer die de Kerk toont als een gemeenschap en die, bijgevolg, aangeeft welke soorten van relaties er moeten bestaan tussen de particuliere Kerken en de universele Kerk en tussen de collegialiteit en het primaatschap; de leer volgens welke alle leden van het Volk van God, ieder op zijn manier, deelhebben aan de driedovoudige functie van Christus: de priesterlijke, profetische en koninklijke functies. Met deze leerstelling wordt weer die in verband gebracht welke de plichten en de rechten van de gelovigen en in het bijzonder van de leken aangaat; en ten slotte het engagement van de Kerk in het oecumenisme".

Dit nieuwe recht versterkt de valse oecumenistische dimensie van de Kerk, door het ontvangen van de sacramenten van de biecht, de eucharistie en het laatste oliesel van niet-katholieke bedienaars toe te staan (canon 844) en bevordert de oecumenische gastvrijheid door de katholieke bedienaars te machtigen, het sacrament van de eucharistie te geven aan niet-katholieken. Canon 336 herneemt en benadrukt de gedachte van een dubbel permanent subject van het oppergezag. De canons 204 § 1, 208, 212 § 3, 216 en 225 versterken de dubbelzinnigheid van het algemeen priesterschap en de onderling verband houdende gedachte van het Volk van God. Ten slotte profileert zich ook in dit nieuwe Wetboek een foutieve definitie van het huwelijk, waarin niet meer de juiste bedoeling van het huwelijkscontract verschijnt noch de hiërarchie tussen zijn doelen. Verre van het katholieke gezin te bevorderen, zullen deze vernieuwingen een bres slaan in de huwelijksmoraal.

VII – Een nieuwe opvatting van het leergezag

1.

De constitutie *Dei Verbum* verklaart door tekort te schieten in nauwkeurigheid dat "de Kerk, bij het verlopen van de eeuwen, voortdurend streeft naar de volheid van de goddelijke waarheid, tot zich in haar de woorden van God vervuld hebben" (VD) 8. Deze onnauwkeurigheid zet de deur open naar de dwaling van de levende en evolutieve Traditie, veroordeeld door de H. Pius X in de encycliek *Pacendi* en de *Antimodernisteneed*. Want de Kerk zou niet kunnen "streven naar de volheid van de goddelijke waarheid", omdat zij er een nauwkeuriger uitdrukking van geeft, niet in de zin waarin de kerkelijke dogma's "een betekenis zouden krijgen anders dan die welke de Kerk heeft begrepen en nog begrijpt" (Dei Filius, DS 3043).

2.

De toespraak van Benedictus XVI van 22 december 2006 probeert deze evolutieve opvatting van een levende Traditie te rechtvaardigen en daardoor het Concilie zelf vrij te pleiten van de een of andere breuk met de Traditie van de Kerk. Vaticanum II heeft "de relatie van het geloof van de Kerk tot sommige essentiële elementen van deze gedachte" opnieuw willen definiëren en om dat te doen hebben zijn lessen "sommige historische beslissingen opnieuw geïnterpreteerd of ook gecorrigeerd. Maar, in deze duidelijke discontinuïteit heeft het Concilie haar innerlijke natuur [van de Kerk] en haar ware identiteit gehouden en verdiept", die "van de enige subjectkerk, die de Heer ons heeft gegeven; dat is een subject dat in de tijd groter wordt en dat zich ontwikkelt, terwijl het toch altijd dezelfde blijft, het enige subject van het Volk van God onderweg". Deze uitleg veronderstelt dat de eenheid van geloof van de Kerk niet meer berust op een object (want er is discontinuïteit, ten minste over tot nu toe aangeduide punten, tussen Vaticanum II en de Traditie) maar over een subject, in de zin waarin de akte van geloof veel meer wordt gedefinieerd naar gelang van de gelovige personen dan naar gelang van de geloofde waarheden. Deze akte wordt voornamelijk de uitdrukking van een collectief geweten, en niet meer de vaste instemming van het verstand met het schat van de door God geopenbaarde waarheden.

Pius XII leert echter in *Humani generis* dat het leergezag is "de naaste en universele regel van waarheid bij geloof en zeden", objectieve waarheid van het onderpand van het geloof, te boek gesteld in zijn bronnen in de H. Schrift en de goddelijke Traditie. En de constitutie *Dei Filius* van het Eerste Vaticaans Concilie leert ook dat dit onderpand niet "een filosofische uitvinding is, die het menselijk talent zou kunnen aanvullen", maar dat het is "toevertrouwd aan de Bruid van Christus opdat zij het heilig bewaart en het onfeilbaar verklaart" (DS 3020).

3.

De openingstoespraak van paus Johannes XXIII (11 oktober 1962) en zijn rede tot het Heilig College op 23 december 1962, kennen duidelijk een heel bijzonder, zogenaamd "pastoraal" doel toe aan het Tweede Vaticaans Concilie, op grond waarvan het leergezag gehouden zou worden "het geloof van de Kerk tot uitdrukking te brengen volgens de wijzen van onderzoek en van literaire formulering van de moderne denkwijze". De encycliek *Ecclesiam suam* van paus Paulus VI (6

augustus 1964) verklaart dit idee nog nader door te zeggen dat het leergezag van Vaticanum II ten doel heeft "de christelijke boodschap op te nemen in de stroming van gedachte, van uitdrukking, van cultuur, van gebruiken, de neigingen van de mensheid zoals zij tegenwoordig leeft en zich over het aardoppervlak beweegt" (nr. 70); speciaal, de aankondiging van de waarheid "zal zich niet voordoen gewapend met uitwendige dwang, maar door de enige legitieme wegen van de menselijke opvoeding, de inwendige overtuiging, de gewone conversatie, zal zij haar heilgave aanbieden, altijd met respect voor de persoonlijke vrijheid van de beschaafde mensen" (nr. 77). De Pastorale Constitutie *Gaudium et spes* verklaart, dat "het Concilie zich vooral ten doel stelt in dit licht de door onze tijdgenoten meest gewaardeerde waarden te beoordelen en ze te verbinden met hun goddelijke bron. Want deze waarden zijn, in de mate waarin zij voortkomen van het menselijk talent, dat een gave van God is, zeer goed; maar het is niet zeldzaam dat de ontarding van het menselijk hart ze wegdraait van de vereiste orde: daarom moeten zij gezuiverd worden" (GS 11). Van deze wereldse waarden komen de drie grote vernieuwingen voort, die zijn ingevoerd door Vaticanum II: de godsdienstvrijheid, de collegialiteit en het oecumenisme.

4.

Wij baseren ons dus op deze directe en algemene regel van de geopenbaarde waarheid dat het leergezag van altijd bestaat om nieuwe leerstellingen die ermee in strijd zijn, te bestrijden. Dat is immers zeker het criterium dat gegeven wordt door Vincentius van Lérins: "Het criterium van de waarheid, en overigens van de onfeilbaarheid van de paus en van de Kerk, dat is zijn overeenstemming met de Traditie en met het onderpand van het geloof. Quod ubique, quod semper. Wat overal en altijd geleerd is, in de ruimte en in de tijd"⁹. Welnu, de leer van Vaticanum II over het oecumenisme, de collegialiteit en de godsdienstvrijheid is een nieuwe leer, in strijd met de Traditie en met het publiekrecht van de Kerk, zelf gebaseerd op de goddelijk geopenbaarde principes en als zodanig onveranderlijk. Wij besluiten eruit dat dit Concilie, omdat het deze vernieuwingen heeft willen voorstellen, ontdaan is van leerstellige bestrijdende waarde, in de mate waarin het ze voorstelt. Zijn gezag is al twijfelachtig door het nieuwe, zogenaamd "pastorale" doel, aangegeven in de vorige paragraaf. Zij schijnt nog des te zeker nietig, bij enkele punten waarin het Concilie in tegenspraak komt met de Traditie (vgl. hierboven, I tot VII, 1).

+++

Trouw aan de onveranderlijke leer van de Kerk, met onze vereerde stichter, Mgr. Marcel Lefebvre, en in navolging van hem, hebben wij tot nu niet afgelaten het Concilie en zijn voornaamste teksten aan de kaak te stellen als één van de belangrijke oorzaken van de crisis die de Kerk volledig aan het wankelen brengt, en in haar binnen dringt tot in haar "diepste innerlijk" en haar "aderen" volgens de krachtige uitdrukking van de H. Pius X. Trouwens, hoe meer wij erin werken, des te meer zien wij de analyses bevestigd worden, die al met een buitengewone helderheid uiteengezet zijn door Mgr. Lefebvre, op 9 september 1965, in de aula van het

Concilie. Moge het ons toegestaan zijn, zijn eigen woorden te herhalen over de conciliaire Constitutie over "de Kerk in de wereld van vandaag" (*Gaudium et spes*): "Deze constitutie is noch pastoraal, noch afkomstig van de katholieke Kerk: zij voedt niet de mensen en de christenen met de evangelische en apostolische waarheid en, anderzijds, nooit heeft de Kerk zo gesproken. Naar deze stem kunnen wij niet luisteren, omdat zij niet de stem van de Bruid van Christus is. De stem van Christus, onze herder, haar kennen wij. Deze kennen wij niet. De kleren zijn die van de schapen; de stem is niet die van de Herder, maar misschien die van de wolf. Ik heb gezegd"¹⁰. De vijftig jaar die verlopen zijn sinds dit betoog, hebben deze analyse slechts bevestigd.

Al op 7 december 1968, slechts drie jaar na de sluiting van het Concilie, moest Paulus VI toegeven: "de kerk bevindt zich in een uur van onrust, van zelfkritiek, we zouden zelfs kunnen zeggen van zelfvernietiging." En op 29 juni 1972 erkende hij: "De rook van Satan is door de een of andere spleet binnengedrongen in de tempel van God: dat is de twijfel, de onzekerheid, de onrust, de confrontatie." Hij stelde vast, maar hij deed niets. Hij ging door met de conciliaire hervorming die haar initiatiefnemers niet hadden gearzeld te vergelijken met de Revolutie van 1789, in Frankrijk, of met die van 1917, in Rusland.

Wij kunnen niet passief blijven, wij kunnen ons niet medeplichtig maken aan deze zelfvernietiging. Daarom nodigen wij u uit, beste vrienden en weldoeners, om sterk te blijven in het geloof, en om u niet in verwarring te laten brengen door deze vernieuwingen van één van de grootste crises waar de Kerk doorheen moet

Moge het Lijden van Onze Heer en Zijn Verrijzenis ons troosten in onze trouw, in onze eeuwigdurende liefde voor God, voor onze Heer, waarlijk God en waarlijk mens, voor de H. Kerk, goddelijk en menselijk, in een onverzettelijke hoop... *in Te speravi non confundar in æternum*. Moge het smartvol en onbevlekt Hart van Maria zich verwaardigen ons allen te beschermen en dat haar overwinning weldra komt!

Winona, Palmzondag 13 april 2014

1. Mgr. Lefebvre "Brief van 20 december 1966 gericht aan kardinaal Ottaviani" in *J'accuse le Concile*. Ed. Saint-Gabriel, Martigny, 1976, p. 107-111.
2. Pius XII, Encycliek *Mystici corporis*, 29 juni 1943, pauselijke Lessen, De Kerk, Solesmes-Desclée 1960 deel 2, nr. 1014.
3. Pius XII, Encycliek *Humani generis*, 12 augustus 1950, pauselijke Lessen, De Kerk, Solesmes-Desclée 1960 deel 2, nr. 1282.
4. Over het indifferentisme en het latitudinarisme, zie de opvattingen veroordeeld in de Syllabus, hoofdstuk 3, nr. 15 tot 18: "Het staat ieder mens vrij de godsdienst te omhelzen en te belijden, die hij als waar beschouwd zal hebben volgens het licht van het verstand. De mensen kunnen de weg van het eeuwig heil vinden en dat eeuwig heil verkrijgen in de cultus van welke godsdienst dan ook. Men moet ten minste goed vertrouwen hebben in het eeuwig heil van allen die niet leven in de schoot van de ware Kerk van Christus. Het protestantisme is niets anders dan een verschillende vorm van dezelfde ware christelijke godsdienst, vorm waarin men even goed aangenaam kan zijn aan God als in de katholieke Kerk."
5. Pius XI, Encycliek *Mortalium animos*, 6 januari 1928, pauselijke Lessen, de Kerk, deel 1, nr. 855
6. Kardinalen Ottaviani en Bacci, "Voorwoord aan paus Paulus VI" in *Kort kritisch onderzoek van de Novus Ordo Missæ*, Ecône, p. 6.
7. "Mgr. Lefebvre et le Saint-Office", *Itinéraires* nr. 223 van mei 1979, p. 146-147.
8. Johannes Paulus II, Apostolische Constitutie *Sacræ disciplinæ leges*, 25 januari 1983, *La Documentation Catholique*, nr. 1847, p. 245-246.
9. Mgr. Lefebvre, "Conclusion" in *J'accuse le Concile*, Ed. Saint-Gabriel, Martigny, 1976, p. 112.
10. Mgr. Lefebvre, *J'accuse le Concile*. Ed. Saint Gabriel, 1976, p. 93.

Interview met Mgr. Bernard Fellay

“ (...) We moeten zorg hebben voor de zielen. En in onze contacten met Rome is het deze kwestie, de kwestie van het heil der zielen, die ons motiveert. Onze enige zorg is om hen te doen terugkeren tot de Traditie. Daarom heb ik gesproken over “de terugkeer van de traditie in de Kerk. (...) Het is waar dat strikt genomen het geen zin heeft de terugkeer van de Traditie in de Kerk te vragen op zuiver theologisch niveau; dat geef ik toe. Maar dat is niet wat ik heb willen zeggen. Mgr. Lefebvre heeft in de preek van de bisschopswijdingen van 1988 verklaard: “wanneer de Traditie al haar rechten zal hebben teruggevonden in Rome”. Dat is hetzelfde als zeggen “de lente is terug”. Dat zijn uitdrukkingen van de alledaagse taal.

Le Rocher: Er zijn mensen die zeggen dat Mgr. Fellay tot elke prijs een akkoord wil met Rome.

Mgr. Fellay: Dat heeft geen zin! Ik heb er zelf nooit naar gezocht, maar ik heb gedacht het voorstel van Rome te moeten onderzoeken in 2011/2012. Nu zou dat dwaasheid zijn. Waar halen zij dergelijke ideeën vandaan? Ik blijf er integendeel bij, dat wij moeten proberen al het goede te doen wat wij kunnen om zoveel mogelijk zielen te redden. Alles wat wij aan goeds kunnen doen in Rome, zal vervolgens weer kunnen neerdalen op heel de Kerk, en goed doen aan duizenden zielen. Wij moeten dat proberen. Dat is normaal, dat is duidelijk. Voor het ogenblik is het beperkt, maar dat ligt in de handen van God. Laten wij doen wat we kunnen; er zijn nog mensen in Rome die zeggen dat de Kerk hersteld zal worden door de Traditie.

Le Rocher: Is er sinds de keuze van paus Franciscus een officiële benadering van Rome geweest om opnieuw contact met u op te nemen?

Mgr. Fellay: Er is een “niet-officiële” benadering van Rome geweest om opnieuw contact met ons op te nemen, maar meer ook niet; ik heb niet om een audiëntie verzocht, zoals ik het deed na de keuze van Benedictus XVI. Voor mij zijn de zaken op het ogenblik heel eenvoudig: ieder blijft waar ieder is. Sommigen hebben uit de hernieuwde contacten van 2012 de conclusie getrokken, dat ik de noodzaak van een canonieke erkenning als hoogste principe stelde. Het bewaren van het geloof en van onze traditionele katholieke identiteit is ons grootste belang en blijft ons voornaamste principe.

Le Rocher: Kunnen wij niet zeggen dat, omdat Mgr. Lefebvre bij één gelegenheid iets gezegd heeft, hij dat dus voor altijd verklaard heeft?

Mgr. Fellay: Wij kunnen zien hoe hij in een dergelijke situatie gehandeld heeft. Maar de zaak is niet om “kopiëren en plakken” uit te voeren. Mgr. Lefebvre heeft zelf, bij voorbeeld, heel harde woorden gesproken in 1976, bij gelegenheid van de “hete zomer”, die hij alleen op dat moment gebruikt heeft. Zo heeft hij gesproken van “bastaardmis”, van “bastaardpriesters”. Maar later heeft hij deze uitdrukkingen niet meer gebruikt. Wil dat zeggen dat de Mis vervolgens minder “bastaard” geworden is? – Zeker niet, maar hij heeft deze uitdrukkingen gebruikt bij gelegenheid van de “hete zomer” in de volle zin van het woord, maar later niet meer.

Wij kunnen ons afvragen: “Wat zou Mgr. Lefebvre nu gedaan hebben?”

Mgr. Fellay: Als wij vandaag iets van het verleden willen toepassen, dan moeten wij niet vergeten dat de huidige omstandigheden niet noodzakelijk absoluut identiek zijn aan die welke onze stichter heeft gekend. Wij kunnen geïnspireerd worden door zijn geest, maar wij kunnen niet absoluut hetzelfde doen. En in feite kunnen wij Mgr. Lefebvre alles laten zeggen wat we willen. Wij kunnen zelfs in een van zijn preken iets vinden wat als een tegenspraak zou kunnen lijken. Zo vertelt hij in zijn fameuze preek bij zijn jubileum van 1987 (40 jaar bisschop), in het eerste deel zijn ontmoeting met kardinaal Ratzinger, tegen wie hij zegt: “Zelfs als u ons bisschoppen geeft, kunnen wij niet met u samenwerken”. Maar in het vervolg van zijn preek legt hij aan de gelovigen uit, dat er in Rome iets buitengewoons heeft plaatsgevonden, dat Rome hem een interessant voorstel heeft gedaan en dat hij hun vraagt om te bidden, opdat dat tot een resultaat leidt. Wij kunnen hem bijna alles laten zeggen wat wij willen, want hij bevond zich in andere situaties, waarbij hij telkens stelling heeft moeten nemen. De enige oplossing om eruit te komen is om de zaken in hun context te plaatsen. Wij moeten rekening houden met het belang van de context. Dat is één van de ongelukken van tegenwoordig: alles wordt verabsoluteerd, iedere uitdrukking wordt verabsoluteerd, dat wil zeggen uit haar context gehaald en tot absoluut principe verheven. Maar zo is de werkelijkheid niet. Er zijn verschillen van genres: een preek, een conferentie, een uitleg, een illustratie. Bij verabsolutering gaat ten slotte de zin voor nuances en de verstandelijke integriteit verloren.

Gepubliceerd in “Le Rocher c’est le Christ” nr. 88 (april-mei 2014).

De nieuwe pastoraal van het huwelijk volgens kardinaal Kasper

“Tijdens de week van 17 tot 22 februari riep de Heilige Vader een consistorie bijeen, dat speciaal gewijd was aan de voorbereiding van de aanstaande bisschoppensynode. De paus had als enige spreker kardinaal Walter Kasper benoemd, die op donderdagmorgen 20 februari een lange uiteenzetting hield voor zijn confraters in het kardinaat. Alvorens zijn toespraak dieper te onderzoeken, zouden wij de theologische standpunten willen vermelden van deze kardinaal.

P. Franz Schmidberger¹

Geboren in 1933, werd Walter Kasper priester gewijd in 1957 en hij bereidde zich voor op een universitaire carrière. Na assistent te zijn geweest van Hans Küng, wordt hij professor in de theologie en in 1989 wordt hij tot bisschop van het bisdom Rottenburg-Stuttgart benoemd. Op deze post lanceerde hij in 1993 met Mgr. Lehmann, tegenwoordig kardinaal, en met de aartsbisschop van Freiburg-im-Breisgau Mgr. Saier, nu overleden, een eerste offensief om de sacramentele communie van de “hertrouwde” gescheiden personen in te voeren, een offensief dat dadelijk energiek werd verworpen door kardinaal Ratzinger, toen prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer.² In 1999 werd Mgr. Kasper in Rome benoemd als secretaris van de Pauselijke Raad voor de Eenheid van de Christenen. Spoedig daarna werd hij voorzitter van deze raad. In hetzelfde jaar droeg hij veel bij aan de uitwerking en de tekening van de gezamenlijke Verklaring van Augsburg tussen katholieke en protestanten. In 2010 bood hij zijn ontslag aan om leeftijdsredenen; niettemin vond kardinaal Jorge Bergoglio, tijdens het vacant zijn van de Apostolische Stoel, in hem een vurig strijder voor zijn verheffing tot de Stoel van Petrus.

Laat ons nog een korte blik werpen op het universitaire werk van kardinaal Kasper. In 1967 verkondigt hij in een artikel: *“De God die als een onveranderlijk wezen troont boven de wereld en de geschiedenis, is een uitdaging voor de mens. Voor de liefde van de mens moeten wij Hem ontkennen, want Hij eist voor zichzelf de waardigheid en de eer die aan de mens toekomen. [...] Wij moeten ons verdedigen tegen een dergelijke God, niet alleen voor de liefde van de mens, maar ook voor de liefde van God. Dat is niet de ware God, maar een ellendige afgod. Een God, immers, die slechts naast en boven de geschiedenis staat, die zelf geen geschiedenis is, [onderstreept door ons] is een beperkte God. Als wij een dergelijk wezen aanduiden als God, dan moeten wij, uit liefde voor de Absolute, atheïst worden. Een dergelijke God komt overeen met een creationistische visie van de wereld; Hij is de waarborg van de gevestigde dingen en de vijand van de vernieuwingen.”*³ In zijn boek *Einführung in den Glauben*, vermeldt hij dat dogma’s “eenduidig, oppervlakkig, muggenzifterig, stupide en overhaast” kunnen zijn.⁴

In zijn werk *Jesus der Christus* schrijft hij over de wonderverhalen in het Nieuwe Testament: *“Door de kritische methode kunnen we een tendens vaststellen om de wonderen te doen toenemen, ze te vergroten en ze te vermenigvuldigen. [...] Dit vermindert het gehalte van de Evangelies in wonderverhalen aanzienlijk.”*⁵ Deze verhalen van wonderen zijn voor hem te begrijpen door de “overbrenging

van niet-christelijke motieven op de persoon van Jezus om zijn grootheid en zijn macht te onderstrepen. [...] Sommige wonderverhalen blijken volgens de historisch-kritische methode terugblikkende projecties van paaservaringen te zijn, opgenomen in het aardse leven van Jezus, respectievelijk als beelden vooraf van de verheerlijkte Christus”.⁶ Dat geldt bijvoorbeeld voor de opwekkingen van de dochter van Jäirus, van de zoon van de weduwe van Naïm en van Lazarus. *“Zo werden de wonderen die raken aan de fysieke naturen bewaard juist als latere toevoegingen bij de originele traditie.”*⁷

Wat betreft het oudere verhaal van de verrijzenis van Christus (Marc. 16, 1-8), legt hij uit *“dat het niet gaat om een historische trek maar om een stijlfiguur, bestemd om de aandacht te wekken en om een spanning te scheppen”*.⁸ Maar het is niet alleen het geloof in de verrijzenis van Onze Heer, het is heel het christologische dogma dat Kasper ontbindt. Hij schrijft namelijk: *“Volgens de synoptische evangelies duidt Christus zich nooit aan als de Zoon van God. Dit toont ongetwijfeld dat de verzekering van zijn goddelijke afstamming voortgekomen is uit het geloof van de Kerk.”*⁹ Elders verkondigt hij: *“Hij heeft zich waarschijnlijk nooit aangeduid als Messias, noch als dienaar van God, noch als Zoon van God en evenmin als Mensenzoon.”*¹⁰ Het dogma dat Jezus “waarlijk mens en waarlijk God is” kan volgens hem “achterhaald” worden.¹¹

Is dat niet het modernisme in de ware zin, het chemisch zuivere modernisme? En het is deze man die van de paus de opdracht heeft gekregen, aan het Consistorie een visie te geven over het gezin en de ernstige problemen die het gezin tegenwoordig tegenkomt! Kan een dergelijk modernistisch geloof als basis dienen voor een christelijke moraal? Wat rest hier van de vreze des Heren, fundament van heel de wijsheid (vgl. Ps. 110)?

De lezing van kardinaal Kasper op 20 februari 2014 in het Consistorie

Laten we nu terugkomen op zijn laatste lezing, die overigens gedrukt werd bij Herder op 10 maart, juist voor de vergadering van de Duitse bisschoppenconferentie... Hierin alleen een zuiver toeval in zien zou veel te naïef zijn.

In het eerste deel spreekt de kardinaal over het gezin in de orde van de schepping en in die van de verlossing, hij spreekt over de gevolgen van de zonde in het leven van het gezin en over het gezin als huiskerk. Er staan zelfs mooie gedachten in (...).

Maar het voornaamste accent wordt zonder enige twijfel gelegd op het probleem van de "hertrouwde" gescheiden personen, in hoofdstuk 5 van de lezing. De kardinaal heeft zeker gelijk, wanneer hij vaststelt dat het groeiend aantal gebroken gezinnen een werkelijke tragedie vormt voor de toekomst van de Kerk, maar wij ergeren ons over zijn preutse stilte over de diepgaande oorzaken van deze ontwikkeling: een verslachte catechese over het huwelijk, ingekort en zelfs verdraaid, zelfs een totaal stilzwijgen in de prediking – niet alleen gedurende enkele jaren, maar jarenlang – wat betreft de heiligheid van de huwelijksband, beeld van de band tussen Christus en zijn mystieke Bruid, de H. Kerk, en dus de onontbindbaarheid van het huwelijk. In dit opzicht moeten wij de bisschoppen er sterk van beschuldigen dat zij, en wel op schuldige wijze, hun ministerie van leraren van geloof en zeden in hun bisdommen hebben verwaarloosd. Om slechts één voorbeeld te geven: wij hebben nooit horen zeggen, dat kardinaal Kasper, als bisschop van Rottenburg, te pas en te onpas de onontbindbaarheid van het huwelijk heeft verdedigd in zijn preken, catecheses en toespraken.

Onze spreker heeft helemaal gelijk wanneer hij zegt dat wij kunnen *"bewonderen en steunen het heldendom van in de steek gelaten echtgenoten die alleen blijven en die zich zo redden in het leven"* (p. 55). En inderdaad, het christendom verlangt van tijd tot tijd een dergelijk heldendom, een heldendom dat, als het niet mogelijk is voor de menselijke krachten, toch mogelijk is met de hulp van de goddelijke genade zoals vandaag nog het gedrag van talrijke verlaten, maar toch trouwe, echtgenoten bewijst. St. Paulus zei in deze betekenis: *"Ik kan alles, in Hem die mij sterk maakt"* (Fil. 4,13).

Maar enkele zinnen van kardinaal Kasper zijn ronduit verbijsterend: *"Maar veel van de verlaten partners moeten voor het welzijn van de kinderen een nieuwe relatie aangaan, zij moeten een burgerlijk huwelijk sluiten dat zij vervolgens niet kunnen opgeven zonder zonde. Vaak experimenteren zij in een dergelijke verhouding, na de bittere ervaringen van de voorgaande, een menselijk geluk en nog meer een geschenk uit de hemel."* (p. 55) (onderstreept door ons). Laten we het duidelijk zeggen: een dergelijke "nieuwe relatie" is in strijd met de onontbindbaarheid van het huwelijk en zal dat blijven en is een zware zonde. Als het waar is dat de kinderen die geboren zijn in een dergelijke verhouding niet verlaten mogen worden zonder een andere zonde, dan weet de Kerk, in haar wijsheid, op deze concrete situaties te antwoorden met oplossingen die de algemene morele wet eerbiedigen. Ver-

volgens in herinnering brengen, na het doorbreken van zulke bressen, dat *"de onontbindbaarheid van het sacramentele huwelijk en de onmogelijkheid om een tweede sacramenteel huwelijk te sluiten tijdens het leven van de eerste echtgenoot/echtgenote definitieve delen van de traditie van het geloof van de Kerk zijn"* (p. 55), dient nergens toe.

Een beetje verder levert de kardinaal de kern van zijn gedachte en toont daardoor, aan welk type gezin hij denkt: *"Wij bevinden ons vandaag in een situatie die gelijk is aan die van het laatste concilie, toen het ging over de oecumene en de godsdienstvrijheid. In die tijd leek het dat de encyclieken en de beslissingen van het Heilig Officie de weg die gevolgd moet worden, versperden. Maar het concilie heeft deuren geopend, zonder echter aan de definitieve dogmatische traditie te komen."* (p. 57) Dat is precies wat de Priesterbroederschap St.-Pius X al jaren betreurt: het concilie heeft deuren geopend naar de dwaling en heeft daardoor een groot deel van het postconcliaire verval veroorzaakt. Maar Kasper rechtvaardigt deze *"ontwikkeling"* door een *"tegelijk juridische en pastorale hermeneutiek"* (p. 60).

De spreker herinnert eraan dat paus Benedictus XVI aan de "hertrouwde" gescheiden personen weliswaar niet de sacramentele maar toch de geestelijke communie had toegestaan, en hij vraagt zich af waarom zij haar niet ook sacramenteel zouden kunnen ontvangen. Het antwoord is toch eenvoudig: de geestelijke communie veronderstelt het berouw over zijn fouten, dat van God de nodige hulp afsmeekt om uit deze situatie te geraken, terwijl de toelating tot de sacramentele communie de zondige toestand zou goedkeuren, scheiding en concubinaat zou zegenen en de stappen van de zondaar naar zijn tijdelijke en eeuwige ondergang zou versterken (...).

De houding van de paus

In de namiddag van 20 februari werd het Consistorie het toneel van een heftige oppositie tegen de toespraak van kardinaal Kasper. Maar de volgende morgen stortte paus Franciscus zijn hart uit in lofspraken voor de Duitse kardinaal. Bij de opening van de tweede dag van het Consistorie bekende hij over deze redevoering: *"Ik heb de liefde voor de Kerk gevonden"* en vervolgde: *"Gisteren, voor ik ging slapen, maar niet om in te slapen, heb ik het werk van kardinaal Kasper herlezen en ik zou hem willen bedanken, want ik heb er een diepe theologie in gevonden, een serene gedachte van de theologie. Het is aangenaam, een serene theologie te lezen. Ik heb ook gevonden wat de H. Ignatius ons zei, de sensus Ecclesiae, de liefde van onze moeder de Kerk. Dat heeft me goed gedaan en er is een gedachte bij me opgekomen, vergeef me Eminentie, als ik u in verlegenheid breng. De gedachte*

is de volgende: dat is wat ik noem theologie bedrijven op de knieën. Dank u. Dank u."¹²

De andere gevolgen

Naast de oppositie die de kardinaal kreeg in het Consistorie, zijn er natuurlijk ook steunbetuigingen geweest voor zijn initiatief. Kardinaal Marx, aartsbisschop van München, toonde zich enthousiast na de toespraak van Kasper. Volgens hem was deze toespraak een "opening" naar een discussie die voorlopig niet zal eindigen. Kardinaal Marx had openlijk en bitter de prefect van de Congregatie van de Geloofsleer, Mgr. Müller, bekritiseerd toen deze de katholieke leer in herinnering bracht, namelijk de onontbindbaarheid van het huwelijk en dus de onmogelijkheid om aan de "hertrouwde" gescheiden personen de toegang tot de communie te verlenen. Kardinaal Schönborn, aartsbisschop van Wenen (Oostenrijk), toonde zich ook onder de indruk. In het informatieblad van zijn bisdom, verklaart hij dat de toespraak van Kasper druk bezig is "te zoeken waar de engel in dit gezinsprobleem zit", en vindt hem "briljant geformuleerd" en "voortreffelijk".¹³

De wond die geopend is door de toespraak van kardinaal Kasper zal geïnfecteerd worden en nog lang zeer zware schade berokkenen aan het Mystiek Lichaam van Christus, en dat des te meer omdat Kasper beaamd wordt door de paus. Als bewijs voor deze funeste effecten, heeft de verdeeldheid zich onmiddellijk laten voelen tijdens de algemene Vergadering van de Duitse bisschoppen in Münster, vooral bij monde van de nieuwe voorzitter van de Bisschoppenconferentie. De zo op gang gebrachte discussie is feitelijk een echte aanval, gelijkend op die tegen de encycliek *Humanae Vitae* van Paulus VI door de *Königsteiner Erklärung* van de Duitse bisschoppen, waarin zij ernaar streefden dat de echtgenoten hun persoonlijke geweten konden volgen op het gebied van de anticonceptie (...).

De leer van de Kerk over het huwelijk

Het christelijk huwelijk heeft als voorbeeld het verbond van God met zijn volk, meer nog, de band tussen de mystieke Bruidegom Jezus Christus en Zijn bruid de Kerk. Eenmaal geconsumeerd, is het absoluut onontbindbaar, en het is door de Heer zelf verheven tot de waardigheid van een volwaardig sacrament.

Zijn eerste doel bestaat in het doorgeven van het leven en in de christelijke opvoeding van de kinderen, door God toevertrouwd

aan de echtgenoten, tot de staat van volmaakte christenen. Het tweede doel bestaat in de wederzijdse hulp die de echtgenoten elkaar geven en in hun beider heiliging. Bovendien is het een remedie tegen de vleselijke begeerte.

(...) Het concilie van Trente leert in zijn 24ste zitting, (...) over het huwelijks sacrament: "Als iemand zegt dat de Kerk zich vergist als zij heeft geleerd en leert, overeenkomstig de lering van het Evangelie en van de Apostel [zie Matt. 5, 32; 19, 9; Marc. 10, 11-12; Luc. 16, 18; 1 Cor. 7, 11], dat de band van het huwelijk niet verbroken kan worden door overspel van één van de echtgenoten, en dat noch de één noch de ander, zelfs de onschuldige die geen reden heeft gegeven voor het overspel, kan niet, bij het leven van de andere echtgenoot; dat overspelig is, hij die een andere vrouw trouwt na de overspelige te hebben weggestuurd en zij die een andere man trouwt na de overspelige te hebben weggestuurd: hij zij in de ban."¹⁴

[...] Toen, in de 16de eeuw, Hendrik VIII van Engeland een overspelig huwelijk wilde sluiten met Anna Boleyn, verdedigde de Heilige Stoel de heiligheid van het huwelijk, en verdroeg daarvoor dat een heel land werd losgerukt van de eenheid van de Kerk. In de tijd van het Evangelie zien we de H. Johannes de Doper Herodes de Overspelige tot de orde terugroepen: "Het is niet toegestaan de vrouw van uw broeder te hebben" (Marc. 6, 18). We zien hem zijn leven geven en zijn bloed vergieten voor dit getuigenis. Alleen een dergelijke liefde voor de waarheid en een dergelijke standvastigheid bij de clerici, vooral bij de bisschoppen en de vertegenwoordigers van de Heilige Stoel, zullen in staat zijn de christenheid weer op te bouwen.

1. Directeur van het seminarie van Zaitzkofen en voormalig Algemeen Overste van de Priesterbroederschap St.-Pius X.
2. Brief van 14 september 1994 over deze kwestie.
3. Gott in der Geschichte, artikel van Walter Kasper; verschenen in Gott heute, 15 Beiträge zur Gottesfrage van Norbert Kutschki, Uitgeverij Matthias-Grünwald, Ments, 1967.
4. Einführung in den Glauben, Walter Kasper, 1974, Uitgeverij Matthias Grünwald, 7de editie 1983, hoofdstuk 9.4, p. 148.
5. Jesus der Christus, Walter Kasper; Uitgeverij Matthias Grünwald, 7de editie 1978, 2de deel: Geschichte und Geschik Jesu Christi, 3de hoofdstuk, p. 105-106.
6. Ibid. p. 106.
7. Ibid. p. 106.
8. Ibid. p. 149-150.
9. Ibid. p. 129.
10. Kasper, Jesus und der Glaube, in: Walter Kasper; Jürgen Moltmann, Jesus ja – Kirche nein? (theologische Meditationen 32), Zürich, Einsiedeln, Keulen 1973, p. 20.
11. Kasper; Einführung in den Glauben, p. 55.
12. http://www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2014/february/documents/papa-francesco_20140221_concistoro-ora-terza_it.html
13. Giuseppe Nardi, Katholisches.info van 27 februari 2014.
14. Denzinger; Symboles et définitions de la foi catholique, Le Cerf, 38ste editie, 1997, pagina 477.

Nieuws uit Kerk en wereld

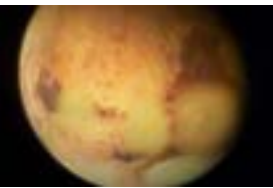

De situatie van vrouwen in Irak

Hanaa Edwar, secretaris generaal van "Al-Almal", een organisatie van verdediging van de mensenrechten, gevestigd in Bagdad, is in Geneve zijn rapport komen presenteren aan het Comité van de "Conventie over de eliminatie van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen" (CEDAW): "We moeten eerst in herinnering terugroepen dat Irak lang het meest progressieve land van heel de regio geweest is voor de vrouwenrechten. De "wet van de persoonlijke rechtspositie" van 1999, die op gelijke manier werd toegepast op alle Irakese mohammedanen, werd beschouwd als één van de meest progressieve wetten over het gezin van het Midden-Oosten. Irak kende toen het verbod van het huwelijk van kleine meisjes, en maakte de polygamie moeilijker, terwijl dat een praktijk is die wordt toegelaten door de sharia, de islamitische wet.

(...) Terwijl in 1970 bijna alle Irakezen gealfabetiseerd waren, gaan er vandaag slechts 40% naar school. De Amerikaanse invasie van 2003 heeft de sektarische en etnische verdeeldheid weer versterkt, evenals de overheersing van de islamitische partijen. Noch de verantwoordelijke Amerikanen noch de nieuwe Irakese bestuurders hebben de principes van fundamentele gelijkheid tussen mannen en vrouwen willen opleggen"

Bron: Apic

De mohammedaanse immigratie naar Mars

Zo heeft een fatwa besloten die genomen is door de imams van Algemene autoriteit van islamitische zaken van de Verenigde islamitische Arabische emiraten. Maar er is geen fatwa voor hen die naar Europa gaan.

Bronnen: Apic / La Porte Latine

Afrika verwerpt de homoseksualiteit

Een resolutie van het Europees Parlement dreigt de Afrikaanse landen met economische sancties, als zij doorgaan om de homoseksuele relaties te straffen. De resolutie is opgesteld in antwoord op de strengheid van de nieuwe wetgevingen van Oeganda en van Nigeria, die de sodomie straffen, en op de censuur van de promotie van de homoseksualiteit en van het homohuwelijk. Het Europees Parlement heeft aan de regeringen van Oeganda en Nigeria gevraagd de hulp aan de ontwikkeling van de Europese Unie terug te betalen. Het verzoek is gezonden via een regeling tussen de EU, Afrika, de Caraïben, de groep van de Staten van de Stille Oceaan (ACP) en de Subsarahaanse Staten van Afrika.

De Afrikanen hebben snel geantwoord. Iedere maatschappij heeft een menselijk recht om haar cultuur en haar tradities te verdedigen, en om "haar eigen waarden en normen vast te stellen via hun democratische instellingen", stelden enkele dagen later de Afrikaanse landen in een verklaring. Deze scherpe verklaring vroeg aan de rijke landen om te stoppen met het opleggen van voorwaarden voor de hulp aan de ontwikkeling, die vatbaar zijn om geschillen te veroorzaken, zoals bijvoorbeeld de kwestie van de homosek-

sualiteit. De Afrikaanse verklaring kwalificeert de druk die uitgeoefend wordt op Nigeria en Oeganda als "gewelddadig opdringen van een eenzijdig gezichtspunt". Zij legt uit dat de homoseksualiteit gestraft wordt in de meerderheid van de ACP landen (Landen van Afrika, Caraïben en Pacifique), wat tegen de geaccepteerde normen in de westerse landen ingaat.

Bronnen: C-Fam / Le Salon Beige

Voedsel, geen anticonceptiemiddelen

Massaal anticonceptiemiddelen verstrekken aan de arme bevolkingen, dat zal ze niet verzadigen... En toch is dat wat de zogenaamde ontwikkelde landen geloven. Als Tanzania te maken heeft met talrijke problemen, maar de overbevolking behoort daar niet toe. Dat bevestigt een onderzoek van het Instituut van onderzoek over de bevolking (PRI), dat de Usaid (het federale agentschap van de Verenigde Staten dat belast is met hulp in het buitenland) ervan beschuldigt in Afrika een politiek van bemoeienis in praktijk te brengen, die totaal vreemd is aan de reële noden.

In Tanzania geeft de Usaid tegenover een in anticonceptie geïnvesteerde dollar slechts 20 centimes uit voor de voeding en 36 centimes voor de gezondheid van de moeder en het kind, brengt het Instituut van onderzoek onder de bevolking aan het licht. En voor die ene dollar besteed aan de demografische controle, worden er slechts 23 centimes geïnvesteerd door de Verenigde Staten, om de toegang tot het water en tot de diensten van hygiëne te faciliteren.

Bron: Le Salon Beige

Klonen van volwassen cellen

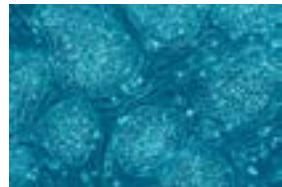
Het therapeutisch klonen zou het mogelijk kunnen maken om beschadigde organen te vervangen om kanker, blindheid of de ziekte van Alzheimer te behandelen. Voor dit onderzoek hebben de onderzoekers gebruik gemaakt van dezelfde techniek als die welke ontwikkeld is door Dr. Shoukhrat Mitalipov, de eerste die in 2013 menselijke embryonale stamcellen heeft ontwikkeld uit huidcellen, door zijn toevlucht te nemen tot klonen. De embryonale stamcellen zijn zogenaamd pluripotent want het zijn de enige cellen die in staat zijn om zich te ontwikkelen tot alle typen cellen van het organisme (hartcellen, levercellen, longcellen...), waarvan er 200 zijn, en om zich onbeperkt te vermenigvuldigen.

Deze aanpak toont het nut van het niet gebruiken van vruchtbaar gemaakte embryo's om stamcellen te verkrijgen, een techniek die belangrijke ethische kwesties oproept, want in dit geval wordt het embryo vernietigd. Deze techniek levert toch al een risico op, als de onderzoekers zouden gaan afglijden om een kloning van menselijke wezens uit te voeren.

Bron: Le Salon Beige

België: niet gevraagde euthanasie

Waarom gaat het precies? Om een vraag van bepaalde medisch specialisten in intensieve zorg, die een juridische bescherming wensen om patiënten die er niet uitdrukkelijk de wens geformuleerd zouden hebben en die bewus-

teloos zouden zijn, zelfs bij afwezigheid van enig ongemak, actief (dat is dus veel meer dan een eenvoudige weigering van het onbepaald doorzetten van een medische behandeling) te kunnen euthanasieren (dat is het politiek correcte woord voor "vermoorden").

Bron: *Le Salon Beige*

Miraculeus beeld in Luik?

Op 15 januari doet een gepensioneerd echtpaar een vreemde ontdekking: als het avond geworden is wordt hun gipsen beeld van H. Maagd van Banneux op onverklaarbare manier verlicht. De eigenaars bezitten het voorwerp sinds een jaar of vijftien, maar er had zich niets voorgedaan tot deze avond van januari. Sindsdien zetten zij dagelijks de deuren van hun huis in Sart Station open voor naamlozen die bij de H. Maagd komen bidden of voor eenvoudig nieuwsgierigen. Het verschijnen van deze geschiedenis in de pers heeft trouwens het aantal bezoekers aanzienlijk vermeerderd: tot 1500 bezoekers iedere avond.

De deskundigen van de Universiteit van Luik, die zich hebben gebogen over de lichtuitstraling van het beeld hebben een wetenschappelijke uitleg gevonden voor het verschijnsel. De stelling van het wonder is dus volledig verworpen. "De verschillende analyses die zijn gedaan naar het beeld, hebben kunnen vaststellen, dat het is bedekt met een verf die zinksulfaat bevat. Een verf die het waargenomen verschijnsel van lichtuitstraling veroorzaakt", heeft Rudi Cloots, deken van de faculteit van de exacte wetenschappen en professor in chemie van niet-organische materialen.

De priester van de gemeente Jalhay heeft uitgelegd, een beetje teleurgesteld te zijn door de resultaten van de expertises die, volgens hem, niet beantwoorden aan alle aan de orde gestelde kwesties.

Bron: *La Libre*

De Franciscanen van de Onbevleete

De gemeenschap van de Franciscanen van de Onbevleete is een instelling van pauselijk recht, in 1990 gesticht in het bisdom van Benevento (Italië). De religieuzen willen de regel van de H. Franciscus van Assisië beleven met een sterke mariale dimensie. De gemeenschap telt 300 mannelijke en 400 vrouwelijke religieuzen. De gemeenschap heeft onder veel van haar apostolaten de celebratie van de traditionele Mis herenomen.

Op 11 juli 2013 heeft kardinaal João Braz de Aviz, prefect van de Congregatie voor de Instellingen van Gewijd Leven, de leiding van de Franciscanen van de Onbevleete toevertrouwd aan een "apostolisch commissaris", die in minder dan een jaar erin geslaagd is, de orde te ontbinden, waarbij hij de beste broeders dwong het ontslag van hun geloften te vragen, om te vertrekken uit een Instituut dat voortaan is teruggebracht tot een terrein van ruïnes en om op een andere manier hun roeping te kunnen beleven. Rorate Caeli geeft aan dat 100 tot 150 priesters van de gemeenschap gevraagd hebben om van hun religieuze geloften ontheven te worden en onder de jurisdictie van diocesane bisschoppen geplaatst te worden.

Op 19 mei 2014 heeft dezelfde kardinaal aan de Algemene Moeder van de Franciscanessen van de Onbevleete, de benoeming met onmiddellijke ingang bekend gemaakt van

een "visitor" van het Instituut, die het gezag van controle heeft dat overeenkomt met dat van een "commissaris". In het Generale Huis heeft Zuster Fernanda Barbiero, van het Instituut van de Zusters van de H. Dorothea (een moderne religieuze van matig feministische tendens, gunstig gezind aan de ideeën van Jacques Maritain) haar functies feitelijk op zich genomen.

De zusters Franciscanessen van de Onbevleete zijn een religieuze orde van pauselijk recht, die zich onderscheiden door de jeugd van hun leden, het aantal roepingen en vooral door de stiptheid waarmee de Zusters hun charisma beleven, volgens de Regels van de H. Franciscus van Assisië. Sommige hebben grote missionaire apostolaten in Afrika, Brazilië, op de Filippijnen, terwijl anderen het contemplatieve leven hebben omhelsd, in een geest van ascese en gebed. Geïnspireerd door het voorbeeld van Maximiliaan Kolbe, leiden de zusters ook uitgeverijen, radio stations, populaire tijdschriften (zoals het weekblad Padre Pio). Dit actieve apostolaat, verbonden aan een liefde voor de traditie, is zeker één van de oorzaken van de haat die hen en de broeders franciscanen heeft getroffen. Tegenover de theologische ruïne en de pastoraal van na het concilie, hebben zij een gehechtheid aan de orthodoxie van de Kerk getoond, die in tegenstelling staat met de leerstellige en liturgische creativiteit die tegenwoordig heerst. De Congregatie voor de Religieuzen oordeelt dat dit "traditionele "sentire cum ecclesia" onverenigbaar is met het "sentire cum ecclesia" van Vaticanum II'.

Bron: *R. de Mettei - CE / Riposte Cath.*

Nieuwe vestiging van de Zusters van de Priesterbroederschap

Op 22 augustus a.s. (het feest van het Onbevleete Hart van Maria) zal de priorij van de Vendée uitgebreid worden met een gemeenschap van drie zusters, die wij zullen ontvangen in hetzelfde jaar, waarin hun congregatie haar veertigjarig bestaan viert: 1974-2014! Knipoog van de Voorzienigheid, de zusters zullen op 22 september een nieuwe school openen, de dag zelf van deze gelukkige verjaardag. Hun vestiging in de Vendée zal een nieuwe stichting betekenen die zich zal voegen bij hun 25 huizen verdeeld over negen landen (Frankrijk, Zwitserland, Duitsland, België, Italië, Verenigde Staten, Australië, Gabon, Dominicaanse Republiek).

Bron: *Spes Unica*

Over een "ontmoeting" tussen paus Franciscus en Mgr Fellay

Op 10 mei 2014 heeft de Engelstalige site *Rorate Caeli* onder het pseudoniem "Adfero" "exclusieve informatie" doen verschijnen, waarvan de bronnen - volgens hem - niet openbaar gemaakt konden worden.

Deze "exclusieve informatie", door verschillende media overgenomen, onthulde dat Mgr Bernard Fellay, Algemene Overste van de Priesterbroederschap St. Pius X, paus Franciscus had ontmoet. Op 11 mei liet het Romeinse agentschap *I. Media* weten dat de twee assistenten van Mgr Fellay, de eerwaarde heren Niklaus Pfluger en Alain-Marc Nély de privé mis van de paus hadden bijgewoond.

De eerwaarde heren Pfluger en Nély hebben nooit de privé mis van de paus bijgewoond, en de journalisten die

het verklaren, zouden zeker moeite hebben de dag van deze zogenaamde ontmoeting aan te geven. Zie hier de feiten.

Op 31 december 2013 zijn Mgr Fellay en zijn assistenten naar Rome gegaan, op verzoek van de Commissie *Ecclesia Dei*, voor een informele ontmoeting. Aan het eind van dit onderhoud heeft Mgr Guido Pozzo, secretaris van de Commissie, zijn gesprekspartners uitgenodigd om te lunchen in de eetzaal van het St. Marthahuis waar Mgr Augustine Di Noia, tweede secretaris van de Congregatie van het Geloof, zich bij hen gevoegd heeft. In deze grote refter neemt de paus dagelijks zijn maaltijd, op een afstand van de andere disgenoten.

Mgr Pozzo heeft erop gestaan om Mgr Fellay voor te stellen aan de paus toen deze de eetzaal verliet. Er was een korte uitwisseling, waarbij Franciscus tegen Mgr Fellay heeft gezegd, volgens de normale beleefdheidsformule, "aangenaam kennis te maken met u"; waarop Mgr Fellay geantwoord heeft dat hij veel bad, en de paus heeft hem gevraagd voor hem te bidden. Zo was deze "ontmoeting" die enkele seconden heeft geduurd.

In het interview dat hij heeft verleend aan *Roche* (april - mei 2014) heeft Mgr Fellay geantwoord op de volgende vraag: "Is er een officiële toenadering van Rome om weer contact op te nemen met u sinds de keuze van paus Franciscus?" - "Er is een 'niet-officiële' toenadering geweest om weer contact op te nemen met ons, maar meer niet en ik heb niet om een audiëntie gevraagd, zoals ik het had kunnen doen na de keuze van Benedictus XVI. Voor mij zijn de dingen op het ogenblik heel eenvoudig: wij blijven waar wij zijn. Sommigen hebben uit de hernomen contacten van 2012 geconcludeerd, dat ik de noodzaak van een canonieke erkenning als hoogste principe stelde. Het bewaren van het geloof en van onze traditionele identiteit is doorslaggevend en blijft ons hoogste principe."

Bronnen: FSSPX/MG - DICI

De communie voor hertrouwde gescheiden echtparen

In een interview met de Duitse krant *Die Welt* heeft de nieuwe voorzitter van de Duitse bisschoppenconferentie meegedeeld, ervoor te zijn om het sacrament van de eucharistie toe te staan aan hertrouwde gescheiden personen na een tijd van "boete".

De aartsbisschop van München, die ook de voorzitter van de Comece (de Commissie van de bisdommen van de Europese Unie) en die beschouwd wordt als een goede vriend van paus Franciscus, baseert zich hier op het voorstel van zijn Duitse medebroeder, kardinaal Walter Kasper, die in februari jl. bij de opening van het Consistorie van de kardinalen over het gezin meende, dat de gescheiden echtparen voortaan, onder bepaalde voorwaarden, weer toegelaten zouden kunnen worden tot de sacramenten na een tijd van boete. Ook kardinaal Marx ziet in dit voorstel "een denkbare weg", maar verduidelijkt ook dat dit "altijd per geval gedaan moet worden".

Kardinaal Gerhard L. Müller, prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer (CDF), heeft een interview verleend aan de verantwoordelijken van de Duitse uitgave van *Radio Vaticana*, speciaal verklaard: "Wij kunnen niet zwijgen noch

concessies doen om te proberen om de publieke opinie voor ons te winnen. Ik neem niet deel [aan het debat] als privé theoloog, maar juist vanuit mijn functie. De CDF is de enige congregatie die direct deelneemt aan het leergezag van de paus, terwijl anderen die het woord nemen, zelfs als zij de rang van kardinaal hebben, slechts op persoonlijke titel spreken, en geen officiële verklaringen kunnen afleggen".

Bronnen: *Die Welt* / *La Croix* / *Radio Vaticana*

De Osservatore Romano en de Verrijzenis

Voor de tweede keer in een maand heeft Marco Vannini in de *Osservatore Romano* zijn handtekening gezet onder een artikel van een hele pagina met de titel "Cosa serve per pensare". Wat Sandro Magister verwondert is de "diepgaande afstand tussen de opvattingen van Vannini en de opvattingen waarop het christelijk Credo steunt". De magister wijst op een voorgaand artikel van Vannini, verschenen op Goede Vrijdag (18 april) in het dagblad *La Repubblica*. De schrijver geeft zijn gevoel over de betekenis die Pasen voor hem heeft. Na eraan herinnerd te hebben dat de verrijzenis uit de doden "een oude joodse apocalyptische fantasie was", schrijft Vannini dat de verrijzenis van Christus "meer een theologische constructie was dan een reëel feit", een "geestelijke ervaring" die slechts van binnenuit beleefd kan worden en niet op de manier waarop Sint Paulus haar heeft staande gehouden "wiens zieke hersenen, zoals Nietzsche het heeft geschreven, de evangelische boodschap over de dood van de ziel en haar wedergeboorte in de geest niet heeft begrepen (...) De paulinische verklaring dat ons geloof ijdel is als Christus niet verzezen is (...) is het meest anti-evangelische dat bestaat". Ziedaar, wie er in de *Osservatore Romano* schrijft.

De financiën van de Kerk

Een eerste structurele hervorming van de Heilige Stoel: het Staatssecretariaat verliest de controle die het uitoefende op de financiën van de Heilige Stoel, hoewel het, voor het ogenblik, het administratieve beheer houdt. Dit beheer zal verzekerd worden door een ministerie van Financiën, dat "secretariaat voor de Economie" heet en gesteld is onder leiding van kardinaal Peli, 72 jaar, momenteel aartsbisschop van Sydney (Australië) en lid van de befaamde "G 8", de "raad van kardinalen" die de paus bijstaat. Deze raad zal direct verantwoording afleggen aan de paus, wiens macht aanzienlijk versterkt wordt. Hoewel hij de hoogste verantwoordelijke van de Kerk is, was de paus tot nu toe op financieel gebied, technisch, afhankelijk van het Staatssecretariaat. Deze keer heeft hij de supervisie over de financiën. De andere vernieuwing heeft te maken met de rationalisatie van de financiën van het Vaticaan. Eén enkele structuur, het secretariaat voor de Economie, voor twee werelden: de stadstaat van het Vaticaan (de Staat van het Vaticaan, vooral gefinancierd door de musea) en de Heilige Stoel (de morele en internationale eenheid van de katholieke Kerk, gefinancierd door de giften van de gelovigen). Zij bestonden als twee parallelle planeten. Maar de ene, de Heilige Stoel, kon zijn budget niet sluitend maken zonder de inkomsten van de stadstaat van het Vaticaan te gebruiken.

Bron: *Le Figaro*

Midden februari to midden april 2014

17 – 22 februari

Pater-overste Wailliez volgt de priesterretraite in Lourdes, gepreikt door pater Laurençon. Het is de eerste keer dat de Broederschap een retraite voor priesters organiseert in de Mariastad. Omdat het "laagseizoen" is, kunnen de retraitanten naar believen naar de grot gaan zonder het risico te lopen, gestoord te worden door de pelgrims of "de verkopers bij de tempel".

Woensdag 19 februari

In de priorij van Antwerpen is een priesterrecollectie. Later in de middag bezoeken we het Fort van Breendonk, dat tijdens de Eerste Wereldoorlog bitter betwist werd, en dat tijdens de Tweede Wereldoorlog een concentratiekamp was.

Zondag 23 februari

De voetbalploeg van de priorij van Antwerpen bezoekt de priorij van Saarbrücken. Bij de voetbalwedstrijd winnen wij de beker terug, die we bij de vorige wedstrijd verloren hadden.

28 februari – 1 maart

Kruisvaarderskamp in de Ardennen.

2 – 4 maart

Het veertigeregebed is een mooi succes dankzij de ploeg aanbiddende mannen die elkaar gedurende de nacht voor het H. Sacrament aflossen en die vervolgens rusten op de kampeerbedden die in de St. Jozefzaal zijn geïnstalleerd.

Zaterdag 8 maart

In Leiden dient Mgr. Bernard Fellay het H. Vormsel toe. Na de plechtigheden heeft de Algemene Overste gelegenheid de oude binnenstad te bezichtigen.

Zondag 9 maart

In Gerwen en Leiden is er na de H. Mis de vastenbezinning, waardoor de gelovigen de gelegenheid hebben zich dieper met het "mysterium iniquitatis" van de zonde bezig te houden.

23 vormelingen ontvangen in Brussel de genade van het sacrament dat hen tot soldaten van Christus maakt.

Dinsdag 18 maart

In de school wordt in de klas van het tweede leerjaar een relikwie van Priester Poppe bevestigd en ingezegend. Wij bidden dat zijn tegenwoordigheid een zegen mag zijn voor deze klas en de hele school!

Zondag 23 maart

Pater Marziac, die dit jaar zijn 60-jarig priesterfeest viert en ook zijn 90ste verjaardag, is op bezoek in Brussel voor de vastenrecollectie. Hij wekt de ingeslapen gelovigen en belooft om terug te komen in mei om de Geestelijke Oefeningen te preken in België.

Woensdag 2 april

De Nederlandstalige priesters bezoeken Oldenzaal en omgeving. Twente is ondanks het protestantisme toch katholiek gebleven. De honderden jaren oude Kroezeboom was in de vervolgingstijd één van de plaatsen waar rondtrekkende priesters de H. Mis opdroegen.

Donderdag 3 april – donderdag 10 april

Pater De Clerq gaat met een groepje van acht personen naar Rome. Deelnemers horen veel over de belangrijke kerken en historische gebeurtenissen van de 'eeuwige stad'. Zij kunnen bijna alle dagen de H. Mis opdragen aan het altaar van ons patroon, de H. Paus Pius X en zij mogen zelfs de archeologische opgravingen bezoeken onder de St. Pieter, bij het graf van Petrus

Zondag 6 april

Op de parochiedag komt de heer Rudger Schimmel spreken over de Eerste Wereldoorlog. Hij belicht daarin ook het katholieke aspect, onder andere de vele priesters die bij het Belgische leger de getroffen soldaten zelfs tussen de linies de Laatste Sacramenten toedienden, wat ook bij de Duitsers achting opwekte.

7 – 12 april

Begin van de verbouwingswerkzaamheden van de toekomstige kapel van Luxemburg. Pater Challan Belval en zijn oom gaan dapper aan het werk om een kleine stal te slopen, de vloer van de schuur gelijk te maken, een sanitair blok te bouwen, de muur van de sacristie en van de "creche" te monteren voor de kleinste kinderen, en ten slotte de Hubertuskapel in te brengen, met name met een massieve preekstoel en een mooi bewerkte communiebank.

Donderdag 17 april

Zoals iedere Witte Donderdag ontvangen de St. Jozefkerk en de priorij van Brussel de gestelijken van het district om samen het feest van de instelling van het priesterschap te vieren. *Heer, geef ons veel heilige priesters.*

AANKONDIGINGEN

België & Nederland

- **Fietstocht naar Le Mont-Saint-Michel**
vrijdag 7 t/m donderdag 14 augustus 2014
info: +32 (0)3 229 01 80 (Broeder René Maria)
- **Voettocht van Banneux naar Beauraing**
woensdag 5 t/m zondag 9 augustus 2014 (aangepast!)
info: +32 (0)499 69 29 09 (Marieke Oude Elferink)
- **Antwerpen - Geestelijke Oefeningen voor heren en dames:**
maandag 18 t/m zaterdag 23 augustus 2014
- **Nederland - Bedevaart Gorcum-Brielle:**
zaterdag 30 t/m zondag 31 augustus 2014
info & inschrijvingen: +31 (0)40 283 45 05
- **Antwerpen - Mariale retraite voor heren en dames:**
maandag 8 t/m zaterdag 13 september 2014
- **België - Bedevaart Spa-Banneux**
zaterdag 4 oktober 2014
- **Leiden - Parochiefeest**
zondag 12 oktober 2014
- **Gerwen - Parochiefeest**
zondag 23 november 2014

De Kruisvaarder

Tijdschrift voor kinderen

Leerrijk en geestelijk vormend met mooie verhalen.

Verschijnt tien keer per jaar (gratis). Het kan op aanvraag bij de Priorij St. Clemens te Gerwen u toegestuurd worden.

Ondersteuning van het Eucharistisch Kruisvaarderwerk is welkom.

- 2 Miscentra
- 3 Editorial

DOSSIER

- 4 Over het Missaal van 1962
- 6 Liturgie: Wat is "de goede interpretatie van het Concilie"?
- 11 Mgr. Lefebvre en de liturgische hervorming
- 12 De heiligenkalender
- 16 Enkele mogelijke hervormingen

MGR. FELLAY

- 20 Brief aan vrienden en weldoeners
- 24 Interview met Mgr. Bernard Fellay

CRISIS IN DE KERK

- 25 De nieuwe pastoraal van het huwelijk volgens kardinaal Kasper
- 28 Nieuws uit de Kerk en de wereld
- 31 Kroniek van het district
- 32 Aankondigen / Inhoud